

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

V. DEMETRIUS

PĂCATUL RABINULUI

ROMAN

BUCUREȘTI

EDITURA LITERARĂ A CASEI ȘCOALELOR

1920

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/muzeu 1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista „Luceafărul” (1907-1932)

692491

V. DEMETRIUS

PĂCATUL RABINULUI

ROMAN

BCU Cluj-Napoca
RBCFG201700078

BUCUREȘTI

EDITURA LITERARĂ A CASEI ȘCOALELOR

1920

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

184706

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

Deşi perdelele fuseseră trase de cu vremne, zăduful moleşitor, de sub fierbintele soare de Iulie, răsbătuse în odae.

Berta se lăsase numai în cămaşe şi'şi făcea vânt cu evantaiul. Ea nu simţea numai dogoarea văzduhului; o căldură lăuntrică nu-i dă pace. Frământată de gânduri, femeia nu se putea nici răcori, nici odihni.

După prânz, bărbatu-său plecase grăbit, iar ea, îmbibată de lene, venise în camera de culcare, unde socotea să doarmă, ca de obicei, două ceasuri împlinite. Işi îmbrăcase dela zece dimineaţa capotul de tulpan, socotind că n'are să aibă musafiri, nici la masă, nici după şi, de cum îi plecase bărbatul, femeia venise să se desbrace şi să se lase cotropită de somn.

Dar n'apucă să se lungească pe canapea şi David, cumnatu-său, tânăr de două zeci şi opt de ani, fără să bată la uşe, fără să i se audă paşii, a dat busna în odaie. Berta s'a înroşit şi a ţipat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/micri1901-1932

— Fugi de-aici, David, tocmai erà să mă desbrac.

Dar el a sorbit-o din ochi, s'a uitat la ea aşa de curios, aşa de fierbinte şi i-a răspuns glumind :

— Desbracă-te, ce ? nu eşti destul de frumoasă ?

— Nu fi nebun, David ! l'a mustrat ea.

Şi el se apropia mereu. Parcă erà nebun deabinelea. Şi e tânăr şi frumos David, oacheş, să juri că e român ! Ce'l găsise ?... Pe semne că el avea chef de glumă... Ea l-a rugat să plece, l-a ameninţat că-l bate ! El voia s'o sărute !

— Măi, vino-ţi în fire ! sunt nevasta fratelui tău ! Dacă ne vede cineva ?

— Acum nu ne vede nimeni ! a găsit cu cale să răspundă el.

Tare erà plăcut şi nebun !

După ce a reuşit să-l hotărască să plece, Berta a închis uşa cu cheia, şi-a desbrăcat capotul şi s'a întins, numai în cămaşe, pe canapeaua rece de muşama.

După primul fior de plăcută răcoreală, mirată, a început să-şi perindeze toată scena petrecută între ea şi David, şi să cerceteze toate vorbele şi mişcările, şi-ale ei şi-ale lui.

Ea, care dormea de obicei două ceasuri încheiate după prânz, o clipă nu puteà închide ochii acum şi se mirà şi ea de nesomnul ei. După certuri cu bărbatu-său, după vre-o supărare ce i se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vestea în chiar vremea mesei, după veşti bune: că s'a logodit cineva din familia lor, că iar a câştigat unchiu-său cu o hipotecă, ea dormea nesimţitoare sfintele ei două ceasuri!

«Nu l-am întrebat de ce venise, se gândi ea. Cât despre el!... A uitat să-mi spue de ce a venit! Şi cum se uita la mine! Aşa s'o fi uitând la fete? Le zăpăceşte! Câte o fi având!... Are ochi tare frumoşi!... Uitase de ce-a venit! Nu m'a mai văzut el în capot? Imi stă aşa de bine în capot? Am corp frumos! sunt voluptoasă! El e tânăr, se zăpăceşte repede, ce crezi! El e de vârsta mea! Altă femee, tânără ca mine, şi-ar fi pierdut capul! Cred că şi l-ar fi pierdut! El e aşa de frumos! Nu seamănă cu fratele lui, de loc! Solomon e greoi, n'are foc; e şi bătrân, de timpuriu! Bine că nu ne-a văzut cineva! I-am spus că-l bat! Nu s'a supărat; râdea! Avea haz! Ce mai ochii! Ar fi mers el departe cu îndrăsneala lui? Zău, ce-ar fi făcut, dacă eram mai blândă?»

Femeia sări jos de pe canapeaua, care se înfierbântase de caldura corpului ei şi, desculţă, începu să se plimbe prin cameră, făcându-şi vânt cu evantaiul. Intoarse cheia în broască şi deschise uşa, pe care ea o închisese, şi eşi în sală. Picioarele desculţe, călcând pe muşamaua întinsă în tot cuprinsul sălii, simţeau răcoarea ei, şi senzaţia aceasta îi plăcea Bertei.

Privind din întâmplare spre uşe, văzu bastonul de corn, cu mâner de argint, al lui David. O mul-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nr-1901-1932

ţumire adâncă îi năvăli fiinţa, fără gânduri limpezi, aşa ca o speranţă nebună a inimii.

Luă bastonul din cuier, îl simţi cu plăcere că e rece şi i se păru că pentru răceala lui l-a luat. Il privi surâzând, veselă, gândindu-se cât de turburat fusese David, ca să-l uite, după ce-l uitase şi de ce venise. Işi vârâ bastonul, pe la ceafă, între capot şi piele, de-alungul trupului şi ţipă înfundat, să nu-o audă nici ferestrele, de plăcerea ce i-o pricinuia răceala lui, pe spatele asudat de căldură.

Cu toată nevinovăţia lucrului pe care 'l împlinea, avea simţimântul că săvârşeşte o faptă oprită.

Il petrecu pe cât putu peste tot trupul, până când nu mai simţi nici o senzaţie de răceală.

Apoi îl privi mult, se jucă cu el; îl aruncă în sus şi-l prindea pe amândouă palmele, întinse.

Intră în salon, care avea trei ferestre către stradă, şi se aşează pe un scaun.

De câte ori auzea paşi pe trotoar, privea la jalozele.

Se muta de pe un scaun pe altul, căutând răcoarea şi nelăsând din mâni bastonul, jucăria.

Intr'un rând i se năzări că cineva, după ce trecuse pe sub ferestre, intrase cu paşi tiptili în curte. Femeia neastâmpărată îşi opri suflarea, nehotărâtă, aproape înfricoşată, ţeapănă şi cu ochii către ferestrele de către curte. Nu se mai auzi nimic, poate că i se păruse...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Peste câteva clipe, spaima îi pierise cu totul și, urmându-și jocul, desbrăcată, numai în cămașa ei străvezie, desculță, întoarse privirile către sală: David, turburat, aprins, abia mai stăpânindu-se, o privea lacom.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdri1901-1932

Dela isbucnirea acestei iubiri trupeşti între cumnaţi, între David şi Berta, nevasta rabinului începuse să simtă pentru bărbatul său o silă tot mai mare şi tot mai îndreptăţită de poftele şi de judecata ei.

Numai la început şi puţin timp, conştiinţa o judecă aspru şi o făcuse să'i pară rău, să se mustre că se lăsase uşoară vârtejiului care o aruncase în braţele lui David.

Apoi treptat, tribunalul lăuntric îşi schimbă roba judecătorească cu haine obişnuite, amuţi ! Dar şi în robă neagră, conştiinţa fusese neputincioasă, ne în stare s'o smulgă din îmbrăţişerile patimei; ştia numai să dojenească.

Patima erà nouă, viguroasă şi flămândă; începuse să troneze şi se făcea admirată.

Pe de-altă parte, judecata celui vinovat îşi murmură sieşi: odată păcatul săvârşit e de prisos să nu-l repeţi. E şi păgubitor. Il făptueşti deatâtea ori cu gândul, amintindu-ţi'l, în cât sufletul nu scapă de umbra şi de povara lui. Şi-apoi, odată săvârşit, tu nu mai faci alt păcat, ci îl repeţi pe cel făcut odată, ceia-ce este foarte puţin. E tot un singur păcat. Pe de altă parte, e ca şi cum ai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/marti-901-1937

avea cinstea şi curajul să nu te desminţi, să nu te desvinovăţeşti; ci să înfrunţi mai departe o primejdie, peste care ai avut odată curajul să treci. Iar acest curaj e cu atât mai mare, cu cât crezi mai mult în forţele misterioase ale naturii, în legenda sufletului nostru, în Dumnezeu.

Ori cum, nu este lucru lămurit, dacă acel care ar părăsi cel dintâi terenul vinovăţiei, ar fi un laş sau un curajos.

Când cearta lăuntrică dintre conştiinţă şi pasiune se potoli cu totul, pasiunea nu crescu, ci coborâ pe treapta deprinderilor, şi acolo, firavă, pipernicită, se înrădăcină.

Cu toată slăbirea patimei, Solomon Weiss, bărbatul, nu câştigă nimic; din potrivă, nevastă-sa se răci sufleteşte, faţă de el, tot mai mult.

Cât timp Berta simţea o neînfrânată patimă pentru David, credea că din pricina acesteia, a nebuniei ei, poate trecătoare, ea nu-şi mai iubeşte bărbatul.

Dar când patima se slei, şi ea tot nu se simţi atrasă către bărbatul său, văzu deslușit că nu mai avea nimic de împărţit cu el; că, deşi nici o piedică serioasă nu există între ei, nu se mai puteau apropia şi că el îi eră atât de indiferent, încât putea foarte bine trăi mai departe sub acelaş acoperemânt cu dânsul.

Berta, fire leneşă, visătoare şi pătimaşe, n'ar fi fost în stare să divorţeze, să înjghebe altă viaţă.

Ea nu-l iubise însă nici odată pe rabin. Iar ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

o urmare a observaţiilor ei, pe care le făcea fără voe şi fără să ştie, trecând prin labirintul cu deosebite temperaturi ale dragostei,—Berta îşi urâ bărbatul, nu cu putere, ci cu desgust, ca pe cineva care nu e în stare să se facă iubit, ca pe un netrebnic

Sufletul ei tânjia după viaţa liberă, de care credea că se bucură toată lumea, şi de care numai ea, ca nevastă de rabin, se vedea osândită să n'aibă parte.

Berta îşi dispreţuia bărbatul şi pentrucă erà rabin şi pentrucă el nu vedea lipsa de spaţiu şi de variaţie din viaţa lui.

Ea credea că numai un om sărac de năzuinţe sufleteşti, născut stors de vlagă, sigur în tot lungişul tinereţii că nu-i va tânji inima după nimic, poate să se chinuiască într'o asemenea profesie.

Un rabin nu e un om, gândea Berta, e o maşină: înghite cărţi şi scoate predici.

Păcătuise deci, faţă de omul ăsta netrebnic? Creştinii numesc cu groază greşeala asta: incest. La ovrei însă, cumnatul unei văduve face o faptă bună, dacă ia pe nevasta fratelui său în căsătorie. Berta nu păcătuise prea mult: Solomon nu trăia pe lumea asta, îl putea socoti mort.

Farmecul săvârşirii unui mare păcat avusese la început asupra sufletului ei o ameţitoare şi îmbătătoare putere, şi el singur înfierbântase patima îndrăgostiţilor, mai mult decât frumuseţea lor.

Când Berta ajunse să înţeleagă că fapta ei era aproape talmudică, farmecul pieri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Viaţa liberă, colorată, parfumată, din baluri, dela patinaj, din staţiuni balneare şi climaterice, de prin grădini, îi lumină închipuirea, o ispitea acuma, ca o feerie privită de departe, din umbră.

In ceasurile de tihnă trupească, ea îl silea mereu pe David să-i povestească despre lumea cea plină de perechi şi de desfătări. Numai mulţumită poveştilor lui, David era încă bine primit. Dorinţele care-i dogoreau şi trupul şi sufletul, înfierbântând şi trup şi suflet, se căleau, se îmbătau şi se stingeau în închipuirea ei, ca un foc în vatră. Berta nu avea voinţă.

Totuş, într'o zi spuse:

— Am să-l hotărăsc pe Solomon să mă lase în August la Constanţa. Ce zici? îşi întrebă ea amantul, visătoare.

— Şi crezi că ai să te duci singură? întrebă David.

— Să mergi şi tu. E o idee. Ce? n'are să mă încredinţeze fratelui lui? Dar tu vrei să mergi?

— Merg bucuros! cu tine!

Şi amantul simţi un fior în spate, de plăcere, dar, şi de îngrijorare, căci începuse s'o cunoască.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Solomon era tânăr, n'avea decât treizeci şi patru de ani. Dar îl copleşise învăţătura. Ceiace îl împovărà şi-l strâmtorà şi mai tare, erau miile de priviri, pe care rabinul şi le închipuia necurmat aţintite asupră-i.

El îşi cerea să fie pilda moralităţii coreligionarilor lui şi mândria lor. Işi închipuia că este vecinic comparat cu egalii lui de altă religie, cu episcopii, cu profesorii dela facultatea teologică română, — şi tot traiul lui era o stânjeneală.

Ştia că n'are talent oratoric, cunoştea şi se temea de cultura vastă şi de inteligenţa rodnică a unora dintre colegii lui, evrei, din Bucureşti, şi din alte oraşe. Vedea, nefericit, că nu-i rămâne de cât cinstea, cu care să se fălească la nevoe.

Gândurile egoiste, pe care fatal le naşte şi le răsădeşte în spiritul nostru o necurmată comparaţie cu alţii, mai bine înzestraţi, în loc să-i usuce inima pentru plăcerile vieţii, i-o umpluseră de dorinţe, fără ştirea lui.

Lipsa lui de strălucire, succesele celor cu care se compară, ar fi trebuit să-l îndrumeze către alte bucurii, dar el se orbea, se amăgea. Şi-aşa şi el

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Revista "Viaţa" (Bucureşti) 1901-1932

își ascundea slăbiciunile, iar natura lui de timid îl ajută să nu și le dea în vileag.

Rabinul Weiss, nu avea nici vreme să se descoasă, să vadă ce-i clocește inima și mintea în chichițele lor.

O lipsă de credință adâncă, tainică, în fericire, îi face pe unii oameni să se mașinizeze, să se ferească de sentimente, de idei și de societate.

Pe Berta nu apucase s'o iubească, să simtă vâlvătaia și neînfrânarea dragostei și, fără nici o piedică, o luase de nevastă. Până n'apucase să i se facă sete, el și ajunsese la izvor.

In oboseala și în vagul de desamăgire care urmară după câteva luni dela căsătorie, el crezu că simte potolirea amorului și întoarcerea, după voia Domnului, chemarea la studiile lui, și la talmud.

De atunci încolo, pe nesimțite i se făcu rușine să se apropie duios sau drăgăstos, de nevastă-sa, el, predicatorul rece, care-și poftea soția să vie la templu, să-i asculte cuvântările.

Când încolțea și în el duioșia, stângace, femeia care parcă se simte totdeauna datoare la împotriviri, i se împotrivea. Așa că avânturile inimii lui pieriră în floare. Intre el și Berta se întinse ca un pod de ghiață, pe care nu mai puteau trece de cât nevoile bănești ale gospodăriei.

El nu deschidea ochii să vadă și să se întristeze omenește de cele ce se petreceau în el și în preajmă-i, înconjurat, zidit pe viață și pe moarte de ambițiile lui de rabin. Dacă s'ar fi trezit la rea-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dnr_1901-1932

litate, dacă ar fi văzut că e setos de viaţă, de dragoste, Solomon, fără îndoială, şi-ar fi iubit nevasta cu toată duioşia şi libertatea inimii. Şi poate că ar fi câştigat-o. Dar aşa, răceala ei îl făcea tot mai stângaci, mai stîos.

Când Berta îi ceru voe şi bani, ca să petreacă departe de el, o lună, rabinul primi rece şi mâhnit. Intrucât nevastă-sa plecă sub paza fratelui lui, Solomon, deşi cu inima strânsă, nemulţumit, socoti că nu are drept să se împotrivească. Putea spune că se teme de părerea lumii?

Pentru prima oară femeia dezertă de lângă el, îl lăsa să îndure singur plictiseala vieţii lui poruncite, neschimbată vecinic. Nevastă-sa nu era şi ea rabin, ca să nu-şi îngădue o lună de petrecere, la trei ani odată!

Şi parcă nu-i da şi lui inima brânci spre undeva, spre alte locuri, unde să nu se simtă acelaş om, cu care i se urâse?

Cui nu i se urăşte cu sine, şi'n oglindă şi'n conştiinţa sa, şi cine nu simte nici odată plictiseala aceasta obştească?

Văzând hotărâtă ziua plecării ei, Berta se simţi o altă făptură, mai dibace, mai bogată. Sta gata să cânte, să zâmbească şi să râdă la tot ceasul: cu mosafirii cari veneau s'o iscodească, cu servitoarea, a cărei urâţenie n'o putea suferi, cu însuşi bărbatu-său.

Dar când Solomon, prins de farmecul veseliei ei voia să fie drăgăstos, Berta îşi aducea aminte de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/ramuri 1901-1932

croitoreasă, care nu'i adusese la timp rochia, de un negustor nepoliticos, în sfârşit de un lucru nemulţumitor, menit să'i strice voioşia.

De când îi dăduse voe să călătorească în tovărăşia lui David, Berta îşi dispreţuia bărbatul şi mai mult.

Altă dată, când rabinul îşi ridica fruntea de pe cărţile lui, vedea obişnuita siluetă a nevesti-si, când la dreapta, când la stânga. Berta însăşi venea să şteargă praful depe cărţi, de pe scaune.

Acum cucoana era ocupată toată ziua cu toaletele ei de călătorie, iar în locu'i, Anica, servitoarea, îşi petrecea trupul subţire de jur împrejurul lui. Berta era plină, voinică, cu pieptul şi cu şoldurile puternice şi bogate.

Rabinul Weiss îşi ridică din când în când ochii de pe carte, ca să memoreze şi, fără să vrea şi'i oprea pe faţa fetei. Dar chipul Anichii era atât de respingător, din pricina buzei de jos, groasă, grea şi moartă, şi-a gurii cu cozi, în cât bărbatul privea în altă parte.

După ce îşi turburase de câteva ori gândurile şi studiul cu urâţenia servitoarei, Solomon se deprinsese să'şi repeadă privirea de pe creştet pe pieptul şi pe şoldurile ei de fată mare, care nu erau rău croite. Linia lor dulce, stăvilită de frăgezimea vârstei, nu era încă stricată de muncă.

Fără să-şi dea seama, bărbatul privea tot mai îndelung trupul care'i da ocoale; se întrebă, nevrând, dacă e sau nu frumos.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

După ce'l cerceta în deajuns, trădătorul cercetărilor talmudice ridică privirea spre chipul fetei, cu nădejdea vagă, că nu i se va părea atât de urât, pe cât îl ştia de mai înainte.

Cu vremea, el ajunse să vadă că ochii, fruntea, părul fetei, nu sunt nici ele urâte, şi să regrete că gura o face atât de neplăcută pe Anica.

In sfârşit, Berta şi David plecară la Constanţa.

Solomon, rămas singur, se simţi părăsit. Afară de nevastă-sa şi de frate-său, pe care îi avusese mereu pe lângă el, alte afecţii nu avea. Un moment se gândise să plece şi el după ei, dar nişte încurcături la o sinagogă şi teama că se va spune că petrece, îl opriră în Bucureşti.

Părăsitul poftea uneori pe câte cineva la masă; dar de cele mai multe ori mâncă singur.

Seara mai ales i se urâ cumplit şi o chemă pe Anica să'i facă patul. Ideia că e singur îl obosea parcă. Tot timpul cât servitoarea, tânără, se învârtea prin obscuritatea odăii, făcând patul, rabinul îşi mută privirea din cercul de lumină de pe masa lui de cetire, spre ea.

Toată nevoia lui de dragoste, combătută din ruşine, faţă de nevastă-sa, care ştia ce persoană serioasă trebue să fie un rabin, încolţea în el privind şoldurile feceoarei.

Omul se înfrână, îşi întoarnă des capul spre ferestrele întunecate, dar nu se îndură să tacă şi îndrugă câte ceva, ca s'o mai ţie pe Anica în cameră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Când se temea mai tare de pornirea lui, îi privea chipul.

Dar lumina lămpii din camera aceia era trădătoare: nu ajungeà limpede până la capul fetei, iar umbra generoasă i'l schimbà, şi făcea din Anica o fată ca lumea.

Intr'o zi, Anica întrezărì fierberea din sufletul stăpânului ei.

Era seara, lumina lămpii era mai mică şi stăpânul sta ţeapăn în scaun, privind-o pe tânăra fată cum înaintă spre el cu o tavă, pe care avea apă de băut. Fetei îi tremurà mâna, paharul ţăcănia, isbindu-se de garafă.

Când o văzù tremurând, înţelegând că se temea de el, că'i bănuise frământările şi că aşteptà îmbrăţişările lui, Solomon se repezi la uşe şi o închise cu cheia.

Anica îl bănuì, nu ţipă, nu crâcni, îl privì speriată şi aşteptă. «De ce ţi-e frică? de ce tremuri?» o întrebă el, cuprinzând-o uşor de mijloc.

Solomon începu prin a tăgăduì or ce gând rău şi a se plânge de singurătatea în care trăia.

In acelaş timp însă, el se ascultà şi se dispreţuia: «Unei femei de teapa asta să te plângi!»

Anica îl ascultà mirată, se simţea nevrednică de spovedania stăpânului ei, dar tot se temea.

Ca să'şi înece sfada din el, ca să'şi înăbuşe dispreţul şi să nu lase lucrurile baltă, ca un nebun, el îi lăudă fetei frumuseţea trupului ei, o strânse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în braţe cu putere şi'i dădu douăzeci de lei, ca să nu spună nimănuia.

Era hotărît în clipa aceia să deschidă uşa, s'o lase să plece.

Dar şi-aduse aminte toată turburarea ce i-o pricinuiau mişcările şoldurilor, portocalele sânilor, întreaga ei siluetă de fată, când el sta plecat deasupra unei cărţi şi-o privea printre gene. Bănui că dacă se va culcà, înfierbântat cum erà, îşi va nesocoti mărinimia şi nu va dormi toată noaptea. Se încredinţă într'o clipă că a doua-zi i se va părea caraghioasă purtarea lui şi că o altă încercare nu i-ar mai fi cu putinţă.

— Nu-ţi mai dau drumul! Ai să stai cu mine! hotărî el, mâniat, gata la or ce.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1901 1937

E parcă scris aşa, ca necazurile, greşelile, până şi farsele celor mari, să se scuture pe capetele celor mici şi să le căşuneze mai mult rău, decât au suferit ori au vrut ei.

Pentrucă Berta, când şi-a dat seama că nu'şi iubeşte bărbatul, n'a plecat dela el, sfărâmând energic şi cinstit o stare de lucruri mincinoasă şi înşelătoare, ca liberi să poată şi ea şi Solomon să'şi clădească o altă viaţă, pe temelii noi: rabinul a căzut ca o pacoste peste cinstea bietei servitoare.

Chiar a douazi dimineaţa, rabinul nu-şi mai înţelegea patima. Ar fi voit să nu'şi mai aducă aminte şi era silit să se gândească fără răgaz la omul din ajun, care tot el fusese. Năucit, înfricoşat, se sbătea ca să'şi ascută mintea şi să cerceteze urmările pe care le putea avea fapta lui.

Femeia, sluga, nu stase până la ziuă în aşternutul stăpânului. Fugise murdară şi tremurând în bucătărie, ca să plângă şi să se întrebe ce s'a petrecut cu ea.

In ziua aceia, Solomon s'a strecurat din casa lui, ca un tâlhar, a mâncat pe la birturi şi s'a întors noaptea târziu, în odaia plină de amintirea greşelii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1937

săvârşite. Noroc că pe neaşteptate, a treia zi, Berta şi David, sătuli de călătorie. veneau acasă.

Anica a rămas însărcinată.

Când ea şi-a aflat nenorocirea, stăpână-sa venise şi viaţa în casa rabinului Weiss se urmă ca şi în ajunul plecării cocoanei la Constanţa.

David venea dela zece dimineaţa şi de multe ori rămânea, ca să se prepare pentru un examen, pretextă el, până de către ziuă.

Dela venirea Bertei, silit, socotea el, să stea peacasă ca mai înainte vreme, ca să nu dea de bănuit, «domnul», Solomon, se ferea să dea ochii cu Anica. Biata servitoare îşi închipuise într'adevăr, că el are să vie noaptea la ea în bucătărie.

«Tare i-e frică de nevastă-sa, cugetă Anica, înfricoşată şi ea. Că nu ştie el ce face ea, chiar cu fratele lui!... Aşa ceva, cine ar fi în stare să'i destăinuiască?» se întrebă umila femee.

După patru luni, sarcina Anichii se vedea cum creşte.

«Domnul» nu'i vorbea, privea în lături când o zărea şi se păzea s'o întâlnească singură.

Femeia îşi udă perina cu lacrămi şi nu putea să doarmă nopţile, gândindu-se că multă vreme nu va mai puteă să ascundă de ochii stăpâne-si, mărimea pântecelui ei.

Se păzea Anica de toată lumea, dar mai ales de cucoană. Se putea întâmplă ca stăpână-sa s'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dt=1901-1932

dea afară, fără să mai cerceteze cu cine rămăsese grea. Se putea s'o întrebe, s'o suciască în fel şi chipuri cu întrebările, şi atunci, cine ştie? să reuşească a'i scoate din gură numele tatălui copilului. Anica nu erà sigură, dacă nu aveà şi ea o parte de vină. Se culcase cu bărbatul cucoanei! Putuse să se împotrivească morţiş! Tăinuise!

Şi într'un caz şi 'n altul, Anica tot gonită pe drumuri se vedea, tot fără simbrie, tot fără adăpost şi cu un prunc în braţe.

Ba se putea ca cucoana, înşelată de bărbat, înfuriată pe neruşinarea servitoarei, că se lăsase — deşi Anica se sbătuse din răsputeri, până să se lase — s'o bată! Şi ce i-ar fi folosit ei, Anichii, dacă i-ar fi urlat cucoanei în obraz: «dar tu, cu cumnatu-tău? parcă eu nu ştiu ce faci cu domnu, David?» Ce i-ar fi folosit?

Nu era bine să-l spue pe «domnul». Altminteri poate că cucoana Berta, femee şi ea, avea să se lase copleşită de milă şi să'i mai dea peste leafă un ajutor de bani, rufe pentru ea, pentru copil...

Anica nu era deprinsă să se gândească atâta. Ea simţea însă o mare nevoe să se spovedească cui-va, să se plângă în faţa unei făpturi omeneşti, să fie certată şi sfătuită.

Impovărată de suferinţa şi de neodihna ei, precum şi de durerea trupului, care o îngrijorà, începu să se ducă tot mai des la una din vecine.

Anica ştia că vecina asta, femee dela ţară, har-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1901-1932

nică deşi era şchioapă, avea o fată de cincisprezece ani, şi că fata ei era din flori.

Cum putuse şchiopa să-şi crească fata şi s'o ţie neîntrerupt la şcoală, Anica nu se gândi decât când îi veni în minte să i se destăinuiască.

Vecina, deşi era dela ţară, vânturase mult Bucureştii, plătia patru sute de lei chirie pe an, pentru căsuţa ei megieşe cu a rabinului, era femee isteaţă, şi Anica îi zicea «cucoană!».

Servitoarea văzuse în casa şchioapei o maşină de cusut, pat de fier, două mese, cadre pe pereţi, şi vecinic câte două degete de cafea într'un ibricel.

Maria Iordănescu, aşa se numia vecina, ofta din băierile inimii, se posomora des, dădea mereu pasenţe cu cărţile, dar avea totdeauna pe masă tutun şi câţiva gologani.

Anica o văzuse dibăcind flori de mătase pe iii de borangic, subţiri să le poţi sparge cu limba. Servitoarea înţelesese că deşi cămăşile acelea erau ţărăneşti, numai unor cucoane mari le da mâna să le poarte.

Anica vărsă multe lacrimi în faţa coanei Mariţa, care o asculta lacomă şi gânditoare. Vecina blestema la răstimpuri ticăloşia bărbaţilor şi nestatornicia lor, găsea că sunt vrednici de spânzurătoare, dar rămase mută când Anica o întrebă ce are de făcut.

Şi pe coana Mariţa o amăgise un bărbat, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ran 1901-1932

de cum aflase că va fi tată, pierduse şi dragoste şi curaj, şi fugise.

— Înţelegi în ce foc mă aflu eu, coană Mariţo? Copil îmi trebue mie? Mie abia îmi ajungeau două mâni, ca să-mi câştig pâinea, şi-acum şi mânile o să-mi fie prinse! Să-l spun cucoanei pe «domnul», mi-e că m'o şi bate!...

Mariţa Iordănescu, care se ţinea drept cucoană, pentru că muncià în casă închiriată de ea şi 'şi hrănia cu lucrul mânilor ei copilul, pe care tatăsău nu voise să'l recunosscă, se gândise adânc şi spuse hotărâtor:

— Să nu-i spui neveste-si, că nu câştigi cu asta nimic. Are să-ţi ia ea copilul? Crezi că are să-i pară bine? Să ferească Dumnezeu de ce se poate întâmpla!

Iar în gândul ei, coana Mariţa îşi zisese:

«Te pomeneşti că jidanii de-alături îl înfiază, şi-ajunge plodul ăsteia, unde n'o să poată ajunge copilul meu!... De ce aş fi eu mai osândită şi mai batjocorită de noroc, decât urâta asta?».

— Stăpânu-tău ştie? i-ai spus? întrebă Mariţa.

— I-am spus într'o dimineaţă şi n'a zis nici cârc. A fugit!...

— Nu l-ar cruţa şi l-ar trăzni Dumnezeu! bubui şchioapa. Să schimbi stăpânii, Anico, auzi? Numai decât să-ţi cauţi alţii! Să te duci la o casă de creştini. Ţi-ai pregătit ceva cârpe pentru copil? scutece, faşe, căiţă?

«Ziua noaptea, când n'ai de lucru, în taină, când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniara/mdr1901 1932

nu ți-e somn, apucă-te și lucrează, că o să-ți prindă bine!»

— Dar și pentru stăpân, oare cât oi putea munci, coană Mariță; că sarcina crește mereu și mă doboară?

«Așa mă doare și mi-e de rău, câte odată!...

— Nu te mai jeluì, că Dumnezeu îți poartă de grije! Ai să naști la spital; că e spital acuma pentru lehuzele sărace. De-acolo, până te-i întremă cât trebue și ți-ei găsì stăpân, dacă nu te-i puteà duce în altă parte, ai să vii la mine... Copilul ți-l botez eu. Ii dau numele fetei mele! Ce mai vrei?

In cugetul ei, coana Mariţa se bucură de ananghia femeii. Ea vedeà în desăvârșita lipsă a Anichii: de protectori, de mijloace și de poveţe, că ea, Mariţa Iordănescu, e singura făptură ursită, de Dumnezeu de sigur, ca să scape o mamă dela mare nevoe și să creștineze prin botez un copil de ovrei, de popă ovreesc!

Iordăneasca își ștergeà din când în când lacrămi adevărate, de milă, văzând cum curg șiroae de lacrămi pe obrazul fetei înșelate, căci aveà și ea o fată de măritat. Dar sufletul i se umpleà în acelaș timp de bucuria unor presimțiri de bine. Un gând limpede îi strălucea necontenit în minte:

«Are să fie spre norocul fetei mele!»

Mariţa Iordănescu străbătuse în multe case mari și erà privită drept artistă în broderii cu motive naționale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridr1931 1932

Totuș nu câștigà îndeajuns și, mulțumită infirmității ei, o cucoană mare stăruise și-i dobândise o pensie de douăzeci de lei pe lună, dela Eforie. Dar lipsà tot își arătà colții de mistreț în casa șchioapei.

Aveà multă nevoe de noroc Iordănească, pentru fie-sa!

Zamfira, fata ei, crescuse frumoasă, trupește, dar plină de capriții. Deși aveà numai cincisprezece ani, copila își revărsà voința, cu o încăpățânare care înfrângea totdeauna pe a maicà-si. Ea își lăsase școala profesională, după o ceartă cumplită cu o profesoară și, singură, se înscrisese la canto, la conservator.

Zamfira erà atât de sigură și de mândră de ceiace făcuse, încât maicà-sa își rătăcì disperarea de-a'și vedeà fiica la o răscruce de drum.

Fata vorbì mă-sii cu căldură despre teatru, despre artiste, și îi cetì pasagii din ziare, pline de laude domnești la adresa cântărețelor.

Furată, Marița, în paguba stomácului, începù să se ducă la teatru. Își târà cu greu piciorul schilav până sus la galerie, dar erà fericită când reușia să apuce banca întâia.

Acolo, la galerie, în zăduful atâtor trupuri asudate, gândindu-se la fiica-sa, muma sorbì până la ameteală.... beția aplauzelor.

Și i se păreà ei că toată lumea care asistă și aplaudă, se mărturisește mică, neînsemnată, față de triumfătorii de pe scenă. Actrița sărbătorită, erà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

bine înțeles, totdeauna, chiar fiică-sa. Zile întregi Mariţa vieţuià ca plutind în visul de mărire al Zamfirei.

Iată şi de ce distanţa dintre ea, mamă de actriţă, şi Anica, i se părea colosală.

Roabă nevoilor ei mărginite, Anica se simţeà mult mai uşurată de când îşi încredinţase taina.

Şubreda făptură înţelesese că primejdia, orcare, n'o va întâmpinà singură după mintea ei, ci că va găsì barem un sfat înţelept.

Dar pentruca cucoana Mariţa să se ţină de vorbă, Anica se simţeà îndatorată să-i urmeze povaţa pas cu pas şi, ca început, să caute alt stăpân.

Lucrul erà greu şi o nemulţumia, pentrucă ea nu pricepeà deslușit: întru cât un alt stăpân ar fi fost mai îngăduitor faţă de ea, decât ar fi fost cucoana Berta, — dacă nu-i spuneà cine este tatăl copilului?

Dar toate celelalte îndemnuri ale cucoanei Mariţa, şi mai ales făgăduinţa că are s'o găzduiască, după ce-o eşì din spital, şi-o să-i boteze copilul, o povăţuiau pe Anica să asculte orbeşte.

Intre acestea, ea se întâlnì într'o dimineaţă, piept în piept, cu Solomon, cu «domnul». Eraù singuri. In loc de imputări, ca şi în loc de «Bună dimineaţa», Anica îi spuse:

— Vreau să es dela dumneavoastră.... Să-i spui cucoanei să nu mă ţie.....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901_1932

Solomon se depărtă verde de grije, privind pe furiș în toate părțile.

Anica îl aștepta să treacă înapoi și urmă:

— Să-i spui numai decât, domnule, astăzi! Eu îi spun de cum oi vedea-o...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La Constanța, Bertei nu-i priise nici aerul sărat și des răscolit de vânt, nici plimbările pe mare.

După primul țipăt de admirație al sufletului, pentru în zadar închipuita, pentru neașteptata frumusețe a mării, Berta și David făcură cunoștință cu hotelul, se treziră rău la mirosul statornic al orașului Constanța, miros ciudat de putregai, de latrină veche, cunoscură desgustătorul rău de mare, Cazinul și frumoasa plajă Mamaia.

Visurile Bertei pieriră repede. Nu puteà să se plimbe cu vaporul, cot la cot cu bărbații frumoși, pe care și-i închipuise cuceriți de privirea ei aruncată pe mare și întoarsă lâncedă, din când în când, sub sprincenele a doi trei inși, rivali, aleși de ea. La Cazinou, lumea i se părea subjugată de interesul jocurilor de noroc.

Ii rămâneà David! Dar pe el nu-l aveà oare și la București?

Indispusă, aproape bolnavă, Bertei nu-i mai da inima brânci, să creadă în demonul formelor și al tinereții ei. Părăsită de visuri, pe pământul făgăduinței, nici de David nu se legà mai strâns.

Ca și cum de despoleirea ei ar fi fost el vino-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

vat, femeia, la rându-i, își despodobea amantul, de care erà sătulă, și care or cum ar fi fost, nu puteà fi decât tot fratele nesuferitului ei soț.

Deși plecase cu gând să stea multă vreme la Constanța, Berta, la cel dintâi prilej, își făcu geamantanele. David, supus fără voe, și mai îndrăgostit de cumnată-sa decât or când, o întovărăși.

Cele petrecute acasă, în lipsa ei, între bărbatusău și Anica, servitoarea, și dacă i le-ar fi suflat cineva, Berta nu le-ar fi crezut.

Intr'atâta nu-i păsà de faptele și de sentimentele soțului ei, încât poate că i-ar fi părut bine, Bertei, fără pic de gelozie, de păcatul lui, de prostia lui, de gustul lui pentru o slugă și o urâtă ca Anica.

In singurătatea lui, rabinul Solomon Weiss sufereà cumplit. Unul din zidurile demnității lui, ziduri în care se închisese cu multă greutate și cu temerea că și acolo îi vor fi văzute lipsa de curaj, de oratorie înaltă, de cultură poate, — atâtea lucruri despre care nu știà dacă i se poate sau nu imputà ceva, — unul din pereții aceștia căzuse și, prin golul imens ce'l lăsase, servitoarea, dar creștina Anica, putea chemà lumea să-l vadă pe rabin, ca pe un monstru omenesc.

A! era hotărât rabinul să tăgăduiască totul și morții și lui Jehova! Și nu făcuse nici o prostie, ca să se dea pe față. Un singur lucru făcuse, cu mare pază. Ii strecurase Anichii, la plecarea ei, în mână, patruzeci de lei, și fugise, sigur că nu-l zà-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

rise nimeni. Dar i se păruse lui Weiss, că-i dă astfel putința să plece departe de casa lui, și de orașul în care el era cunoscut.

Nu-i dase mai mult, ca nu cum-va să deștepte în ea vre-o adormită lăcomie de bani și speranța că i-ar mai puteà da. Ba chiar, îi șuerase femeii la plecare:

«Nu te cunosc! să știi! Eu nu te cunosc».

Frate-său, David, stăruià să se mute la el. Berta nu prea vrea.

Berta se împotrivea, nu pentru că îi erà teamă că va fi prinsă, ci pentru că voia să fie liberă, pentrucă visà să aibă un adevărat amant, nu pe fratele bărbatului ei; voia un ibovnic pe care să-l aducă în casă noaptea, pe furiș, și să-l strecoare afară dimineața, în revărsatul trandafiriu al zorilor.

David i-ar fi fost o piedică mult mai mare de cât bărbatu-său.

Berta reușise să-și mute culcușul din biblioteca neagră de cărți, spunând că se deșteaptă noaptea și se sperie ca de zăbranice de doliu, și să aibă o cameră de dormit singură.

Pe Solomon îl părăsise remușcărilor lui, necunoscute ei, dar de pe urma cărora câștigà libertatea.

Solomon, reușì în cele din urmă, să mute pe frate-său în casa lui.

Berta îi îngăduise, gândindu-se că nu e nevoie să-și primească numai decât, în casă, amantul, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr 1931, 1932

care abia îl visă, şi că ziua e tot aşa de uşor să-l aibă. Ea nu văzuse nici odată zorile zilei.

David îşi închipuise că va fi la Constanţa desăvârşit stăpân pe cumnată-sa, departe de frate-său, cu care i se părea că o împarte, şi de cunoscuţii despre care i se năzărea lui că-l bănuiau, îl pizmuiau şi-l cleveteau.

Lună de miere, călătorie de nuntă: aşa îşi văzuse îndrăgostitul viaţa pe ţărmul Mării Negre.

Dar în Constanţa, mai mult de cât în Bucureşti, David simţise că Berta îl depărtase tot mai mult de inima ei, că multele ei capriţii, fără să-i ceară lui să i le mulţumească, şi chiar când el, vecinic la pândă, reuşea să i le preîntâmpine şi să i le împlinească, ea le puneă veştede între ea şi el, ca depărtarea dintre ei să se mărească.

Desnădăjduit, pătimosul amant lupta să se apropie, dar lupta în contra nevăzutului erà neîncetat zadarnică. Reuşià doar să-i crecze noi gusturi, noi obiceiuri, şi să-şi mărească sie-şi spaima că şi la acelea femeia visează să-l înlocuiască.

Intr'adevăr, Berta nu-l izgonià, nu-i închideà uşa, îl primeà în alcov, dar fără să-l ademenească. Nu mai erà cu el nici fierbinte, nici cochetă.

Suferinţa lui, hotărâtă să fie liniştită, răbdătoare, se sfârşeà, urlà în pieptul omului, carele înţelegeà că este îngăduit ca vremelnic locţiitor al altuia, aşteptat acela, năzuit cu foc, şi că, inima femeii iubite n'ar fi atinsă, dacă el ar plecà.

Se gândise de multe ori David, dacă n'ar fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

bine să iște marele scandal, pe care și-l reprezentase în închipuire: frate-său, aflând totul, divorțând, iar el, David, căsătorindu-se, în huiduelile lumii, cu Berta.

Afară de căsătorie, de vechime, ce drept aveà asupra nevesti-si Solomon? se întrebà amantul.

Lui Solomon îi fusese dată ca o sclavă, de către părinți, pe când lui ea însăși i se dase, din toată inima.

Nici unul dintre ei nu aveà copii cu ea.

Rămâneà slobodă femeia să aleagă, și-l alesese pe el, pe David, care, or cum, avusese, sorbise și înțelesese mai mult din firea ei, decât rabinul vândut cărților lui galbene și prăfuite.

Bărbatul, hotărât să-și răpească cu or și ce preț femeia iubită, se rătăci cu totul în calea lui, când văzù că soțul ei primește și stăruește să i se mute în casă, și că Berta, tocmai ea, pe care voià s'o aibă alături la isbucnirea posibilă a scandalului, caută să-l îndepărteze.

«Oare Solomon știe tot și-mi întinde o cursă? se întrebà David. Poate că dintr'o vorbă, dintr'o privire, sau din pricina călătoriei noastre împreună la Constanța, după care a venit mutarea camerei de dormit a Bertei, tocmai în fund, Solomon bănuește, dar, om cinstit, săracul, vreà să mă vadă cu ochii lui, vreà să ne prindă, ca să nu dibuiască prin întuneric și să spună vorbe grele, fără temei...»

David se înduioșà, gândindu-se la frate-său, și amintiri vechi îl năpădeau. Se scutură însă de ele,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista arsluia, anul I 1930, 1932

înlătură nevăzutele și apăsătoarele mâni de pe umeri. Amintirile se schimbară în mustrare.

Omul nu mai puteà gândì însă decât la Berta lui și la Solomon, ca bărbatul, ca stăpânul, femei iubite.

Gândul țârâia liber. «Ce băiat supus, și covârșit de copil de sarcina lui! își aminteà David de frate-său. Știà de mic de tot că are să fie rabin, și asta îl striveà. N'a avut tinerețe, cum n'avusese nici copilărie. Pentru el e Berta? Bărbat este el? Cititul l'a stors până l'a făcut o carte și pe el! Ce bărbat i-ar fi trebuit Bertei! S'o pupe și s'o bată, s'o bată și s'o sfarme în brațe! Așa femeie afurisită, așa suflet nemulțumit și arțăgos, atâta carne dulce și trandafirie, cade pe un vraf de cărți mucede, cu literă ebraică! De zece, de o sută de ori sunt eu mai potrivit pentru ea, decât el! A, să poftească să mi-o ia! Știe sau nu știe, ne prinde sau nu, puțin îmi pasă!»

Alte ori se gândeà:

«Solomon poate că e mai bun: adică mai șiret și mai laș decât îmi închipuiam..... Știe că trăesc cu ea, a înțeles că o iubesc, cum nu este el în stare să-l iubească nici pe Dumnezeul lui, și mă ia în casă, sub acoperemântul lui, ca să mă ascundă. Ce-și zice el: «Fiți nebuni cât vă place, iubiți-vă, dar să nu știe nimeni, în ascuns, ca să-mi rămâie și mie cinstea măcar întreagă».

«N'ar fi prost din partea lui să cugete așa.... Și de ce-ar fi gelos un om stors și isprăvit ca el?»

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Numai la prânz și la cină, Solomon, Berta și David erau cu toții la olaltă. Stăpânul de drept al casei tăceà cu nasul în farfuria de dinaintea lui, vecinic preocupat, îndreptățind, parcă, unele din gândurile lui David.

Anica plecase. Nu se gândise nimeni s'o oprească, să stăruie ca să mai rămâie și să-i socotească chibzuința. Fără să se poată plânge de vrednicia ei, Berta o disprețuià.

După ce foștii stăpâni ai Anichii mâncau, servitoarea cea nouă le aduceà cafeaua, ca în deobște. Numai rabinul se smulgeà din neîntreruptа-i cugetare, când erà îmbiat să vorbească de ceilalți doi, ridicà o privire rătăcită și o țintuià cu greu, plină de întrebare, nu asupra Bertei, ci asupra fratelui lui.

Numai acestuia parcă aveà să-i spună ceva, nu să-l dojenească sau să-l întrebe, ci să i se spovedească și să-i ceară.

Mai totdeauna, de cum își sorbeà cafeaua, repede, scăpat ca de o corvoadă, rabinul părăseà masa, ca să se închidă în odaia lui de studii.

— Berto! Berto! nu mai înțeleg nimic! spuneà David, rămas singur cu dragostea lui. De când am venit de la Constanța, Solomon fuge de noi, și-a încleștat fălcile, nu mai vede și nu mai aude! Ce zici tu, sufletul meu?

Berta da din umeri, nepăsătoare, de câte ori auzià pe David vorbind de bărbatu-său.

Ea torceà ca un motan la soare, aceleași visuri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index.php/1901_932

de iubire. Mutarea lui David în casa ei îi hărăzise câteva zile fericite. Apoi noutatea pierise, hazul stăruinței lui Solomon de-asemenea; femeia, sătulă, obosită, tânjeà după închipuirile ei, le chemà de dincolo de saţiul trupului, care le înlăturase, şi le zâmbeà leneşe, gata să ardă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/mdrr/1901-1932

Anica găsise repede alt stăpân: o cucoană bătrână, care, deşi era văduvă şi trăiă singură, îşi schimbă de trei ori până la cinci ori pe zi toaletele, şi-şi foşneă jupoanele de mătase prin cinci camere mari, luxoase ca şi ea.

Noua slujbă erà mult mai uşoară. Anica nu aveà alta de făcut decât să mătură şi să scuture prin odăi şi pe scară.

Toată agoniseala Anichii, adică bacşişul lui Solomon şi simbria ei, eraù o biată sută de lei şi nădejdea în şchioapa.

De câte ori aveà răgaz, femeia se duceà pe la coana Mariţa, ca s'o silească încă odată, cu prezenţa şi lacrimile ei, să nu-şi uite vorba.

De câte ori veneà, aduceà şi ea câte o cârpă, câte un scutec, pe care 'l încredinţa duhovnicului.

Numai de bani, de suta ei erà tare îngrijată nevoiaşa, neştiind la cine şi-ar păstra-o.

Ii erà teamă să poarte cu ea banii, ca nu cumva să i se facă rău în vre-o zi, să fie dusă la spital, şi acolo, năucită de durerile facerii, lăsându-se desbrăcată, să fie jefuită.

Se mai puteà, socoteà ea, ca nici doctorii să n'o primească în spital, aflând că are atâţia bani.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901 1932

Să-i încredinţeze coanei Mariţa, şi aceasta ar socoti-o bogată!

Şi ce-i o sută de lei, pentru o femee care rămâne cu un copil pe braţe, ruşinată şi singură, în Bucureştii ăştia!

Tovarăşele Anichii de slugărie, două, ghiciseră după mărimea pântecului şi după sfârşelile ei subite, de ce boală trecătoare suferea.

Lor li se făcuse milă, o ajutau une ori şi n'o dădură de gol, faţă de stăpână.

Dar, într'o zi, cucoana, privind-o din întâmplare cu luare aminte, văzù neîndoios că e însărcinată.

După ce-o batjocori şi o ameninţă că o dă pe mâna poliţiei, chemă pe celelalte două slugi şi ţipă la ele:

— De ce n'aţi venit una din voi să-mi spuneţi, că Anica e în poziţie?

— Noi am crezut cucoană, răspunseră ele, că dumneata ştii de când ai luat-o în casă!... Ea nu-i aşa de două luni, de când a intrat aici, ea-i de mult aşa! e aproape în a noua lună!

Anichii, ascultând, parcă i se mai lungiră braţele, căzute greu dealungul trupului. Aşteptă holbată ultimul cuvânt al cucoanei.

— Să te duci! să te duci dela mine! E într'a noua lună! se crucea stăpâna. Şi mai poţi să munceşti?

— Pot, sărut mâna, miorlăi Anica.

— O să-i mai ajutăm şi noi! sări bucătăreasa.

— Vă e milă de ea.... treaba voastră! dacă-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

așa! Dar să nu aflu că a făcut la mine, că pe toate vă dau afară!

In raport cu treapta lui socială, nimeni nu-i mai mărinimos, mai fără interes, mai nobil decî, ca țăranul, ca orcare biet om sărac.

In raport cu avutul lui, omul bogat nu este nici odată nici mărinimos, nici nobil.

Așa de bine au cocoloșit lucrurile cele două servitoare, tovarășele Anichii, încât cucoana s'a pomenit c'o altă femee direticând prin odăi.

Anica fusese dusă la Maternitatea, iar pentruca serviciul stăpânei să nu sufere, femeile ei găsiseră pe cine să-i pună în loc.

Treizeci de paturi, cu treizeci de suferinde, dintre care unele au ațipit trudite, altele gem, altele stau treze, așteptând spasmele facerii; schiaunul și țipetele atâtor prunci; neliniștesc și sufletul cel mai senin și trezesc temerea, groaza de moarte, până și în cugetul femeii, care ar voi să se sinucidă.

Paralizia, moartea, sunt vorbe care se încrucișază mereu, ca niște fulgere amenințătoare în cerul apăsător și posomorât de presimțire al bolnavelor.

Ca un ademenitor scârbos, numai pentru plăcerile lui, perfid și crud, așa e blestemat bărbatul în patul leuziei.

Ceasurile de dragoste, prea scurte atunci când femeia, în spasme de plăcere, nu avea destule brațe ca să îmbrățișeze și să și-l apropie pe bărbat, când murea și învia fermecată de ceia ce a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

flase şi simţise dintr'o dată cu trupul şi cu sufletul, contopite; ceasurile acelea li se năzăreau acuma ca nişte păcăleli satanice. Vicleanul şarpe din Biblie erà însuşi bărbatul.

Puţinele dintre femeile care nasc în spital, aproape tot atât de sărace încât nici pâinea lor nu şi-o au sigură pe lume, puţine dintre ele simt ivirea iubirii materne printre durerile lor, ca pe un înger mântuitor de suferinţă.

Cele mai multe se tem să nu nască un monstru, să nu nască doi copii!

Iar dacă e vorba să aibă copil, ele doresc să fie băiat, ce să'i fie lui viaţa mai uşoară, nu ca a lor.

Marea lor dorinţă e să se scoale tefere de pe căpătâiul patului, şi să nu-şi mai aducă aminte ceasurile prin care au trecut.

Bolnavelor li se pare că sunt părăsite. Gardienele, deprinse cu priveliştea atâtor svârcoliri, aleargă din salon în salon şi dau busna numai acolo unde e primejdie mare.

— Taci! nu te mai văicări! Are să-ţi vie acuma o durere bună, o durere mare! Taci! aşa rosteau gardienele şi moaşele care cunosc toată gama durerilor materne.

Ele nu aleargă decât la anume ţipete, pe când bietele bolnave au nevoe de ele la cele mai mici lucruri, pentru-că singure nu se pot nici da jos din pat.

Cât despre Anica, ea n'a suferit mai mult de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1901-1932

cât alta. A născut o fetiţă, şi i-a fost leuzia scurtă, ca de femee umilă.

In spital au vizitat-o şi Mariţa Iordănescu şi cele două foste tovarăşe ale ei, cărora le dăduse spre păstrare sfânta ei sută de lei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniei.ro/ind-1901-1932

Când coana Mariţa o văzu pe Anica în pragul uşii ei, o năpădi o mare neplăcere.

Câte nu făgăduieşte într'o doară omul, câte nu'şi propune, dar găseşte destule pricini, destule piedici până la faptă.

Lăuza era obosită de drumul lung pe care-l făcuse pe jos, rezemându-se de ziduri, stând pe bănci, când le află în drum. N'avusese la ea destui bani ca să se urce într'o trăsură, şi nici nu se gândise. Ar fi putut să vie până într'un loc cu tramvaiul, dar nu se urcase în viaţa ei într'un vagon.

Văzând-o în ce hal erâ, gazdei i se făcu milă de ea, făcu repede patul, singurul aflat în casa ei, şi o ajută să se culce.

Până atunci, lehuza, neştiind ce se va petrece cu ea, nădăjduind abia că va fi primită, nu'şi lăsase copilul din braţe, pe care începuse să-şi le simtă ca moarte.

Deşi ziua aceia era caldă, zi de Mai, lehuza se simţea pătrunsă de frig, tremurâ şi'i clănţăneau dinţii.

Coana Mariţa, tot făcându-şi cruce, după ce mai întâi aprinsese candela la icoana Maichii Domnu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvan a.ro/md=1901-1932

lui, ca să fie sigură că și-a pregătit pentru binefacerea ei, calea spre cer, așeză cumsecade perinele sub căpătâiul bolnavei, îi vâră o perină moale sub spinare, o acoperi cu plapoma și cu câteva haine vechi și groase.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
www.romanulromanesc.ro 1830-1932

Se făcuse noapte de demult și fata coanei Mariţa nu venise.

Artista în broderii naţionale nu se culcă, citea «Universul».

— Dumneata nu te culci, coană Mariţo? întrebă Anica, deşteptându-se.

— Imi citesc «Versul»! răspunse gazda, dând fum pe nas.

«Versul» îi zicea ea ziarului Universul, ca o sfidare acelora ce n'o considerau atât cât se preţuia ea şi ca o afectare batjocoroasă a mahalagiilor.

Ea văzuse «O noapte furtunoasă» de Caragiale, iar fiică-sa îi explicase hazul şi înţelesul piesei.

Isprăvindu-şi de citit gazeta, cumpărată zilnic cu sfinţenie, gazda se lungi alături de bolnavă, dar tot îmbrăcată, gata să stea de vorbă cu fie-sa.

După miezul nopţii, paşii repezi şi înţepaţi ai Zamfirei o deşteptară pe coana Mariţa din somnul uşor în care se lăsase prinsă; dar, pentru că îşi aminti că nu închisese uşa cu cheia, nu sări din pat.

De cum intră, fata deslusi alături de capul mă-si,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe locul orânduit ei pe perne, fața respingătoare, gura buzată a Anichii.

Fata o văzu bine că doarme, o auzi horcăind. O indignare sălbatecă o sgudui și o sili să isbucnească:

— Ce însemnează asta, mamă? Cine'i acolo? Ai înebunit de tot? Pe toate haimanalele și pe toate sdrențele omenești le cari în patul nostru? Pe cine și de ce ai adus cârpa aia murdară pe căpătâiul meu? Ești o spurcăciune! Imi pângărești viața! S'o dai jos: să cureți numai decât patul, să'i schimbi albiturile și să te duci și tu cu ea din casa asta!

Pe când fata, fierbând, arunca într'un clocot toate vorbele astea, maică-sa, în mijlocul casei, îi spunea, când blând și rugător, când mânioasă și ea:

— E o femee lehuză, înșelată de un bărbat, dată afară din spital! N'are pe nimeni! Maică! Și ce te rățoești la mine așa? Imi dai tu să mănânc? Ți-ajunge cât câștigi tu? E casa ta? Când mi-or sta degetile, să-mi poruncești, nebuna dracului! Of, săraca Anica! Ai s'o trezești! O omori, Zamfiro!

Deși fata vorbea mereu, căutând cu înverșunare în mintea ei ce ar mai putea spune, auzia cele ce'i spunea maică-sa, fără să vrea să asculte, și, dintr'odată, brusc, înțelese cât de gravă și de tristă era starea aceleia ce zăcea în pat. O întoarcere ca de brazdă se făcu în țelina tare a sufletului ei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1901-1932

Cugetul i se aruncase pe două drumuri protivnice. Ea tăcu, strâmtorată, ca să prindă tot înțelesul lucrurilor și toată vina mă-si, dorită de astă dată pentru desvinovățirea chiar a ei, a Zamfirei.

In acelaș răstimp, în tăcerea de gară pustie ce se făcuse, de sub plapoma trasă de bolnavă până la ochi, sbuciumul unui plâns înăbușit se auzi limpede, în acelaș timp cu scâncetul copiliței.

Zamfira, ca lovită în inimă, amețită, stătu încă dreaptă în mijlocul odăii slab luminate, și de-odată isbucniră și ea și maică-sa într'un plâns nebun.

— Taci, Anico! strigă coana Marița, că fata mea nu-i rea!

Candela luminà tare și pâlpăia. Femeile îngenunchiară amândouă lângă patul bolnavei, plângând mai tare de cât ea, care căutà să-și înăbușască plânsul, și cerându-și iertare.

— O să stai la noi! O să-ți fie bine! Iartă-mă, nu te cunoșteam! Eram și eu supărată de altele!... spunea Zamfira.

— Am să spăl eu toate cârpele copilului! Numai în pat ai să șezi! Anico, taci! nu mai plânge! se ruga Marița.

Plânsul Anichii se potoli. Ea căutà să'și curme și suspinul, care nu'i da pace, șișiind copilul culcat lângă ea și legănându'l ușurel pe braț.

Coana Marița voi să aprindă lampa, fericită oarecum de întorsătura lucrurilor, de dovada ce o avea că fata ei are inimă bună; dar Zamfira n'o lăsă, fiindu'i rușine să dea ochii cu lăuza.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se culcară apoi și ele, în pat, se înțelege; Zamfira la un căpătâi, pe o margine de crivat, plângând pe tăcute, coana Mariţa alături de Anica și silindu-se să ţie cât mai puţin loc, ca să nu prea stânjenească lehuza și copilul.

Și așa s'au canonit în patul de două persoane, toţi patru, încă două săptămâni.

Coana Mariţa s'a ţinut de vorbă: a spălat rufele de atâtea ori pe zi murdare ale fetiţei, a botezat-o cu numele fetei ei, Zamfira, și a scos-o pe lehuză la biserică.

Nu putea să facă într'altfel, pentrucă în noaptea ceia grozavă, a primei găzduiri, așa făgăduise în gându'i, pe când candela se aprindea cu putere, ca să fie martoră și Maica Domnului.

In ziua aceia, scumpă amintirii ei, Iordănească pipăise viitorul: fiică-sa, artistă, mare de sigur! aștepta-tă de slavă și de prietenia celor puternici, n'ar fi fost în stare s'o asvârle ca pe o otreapă, pe șchioapa și pe inculta de mă-sa;—fiică-sa avea inimă!

Dar a venit vremea și coana Mariţa i-a spus Anichii răspicat: că n'o mai poate ţine! A povăţuit-o să dea copilul la doică, la mahala, iar ea, Anica, să intre doică, la o casă mare.

Muma n'a stat mult pe gânduri. A găsit curând stăpân și-a găsit și femee să alăpteze copila ei.

Anica era mulţumită că a scăpat sănătoasă din zăcere, căci, drept vorbind, îșî iubea puţin pruncul, poate pentrucă prea mult suferise din cauza lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/mdr/1901-1912

Numai în prima noapte de găzduire la coana Mariţa cât suferise, pe când la trei paşi departe de casa din care era să fie svârlită ca un ou clocit, tatăl fetei dormia neturburat, credea ea, pe căpătâiul lui.

«Eu i l'aş aruncà peste gard! zise-se într'o zi Zamfira, privind în curtea vecină. Norocul lor că ne mutăm de aicea, că n'aş putea să tac, dând mereu ochii cu ei!».

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Doicitul Anichii avea sfârșit. După câtăva vreme dela înțărcarea pruncului alăptat de ea, femeia a rămas fără slujbă.

Suta de lei, strânsă de demult, o slujea bine; fostele ei tovarășe i-o dăduseră. Dar și ea, suta aceia, avea moarte.

Fira, cum îi scurtase maică-sa numele, împlinise un an și mergea copăcel pe picioare. Era slăbuță copilița, străvezie la față, nu avea destul sânge în vine, dar nu avea nici un cusur la chip.

Mă-sa o aducea câte odată la coana Marița nașa, și o punea să'i sărute mâna și ei și fie-si. Servitoarea ținea să păstreze legăturile cu o lume mai bună, mai de nădejde.

Zamfira Iordănescu se schimbă la față de câte ori Fira îi sărută mâna, pentrucă asta îi dovedea ei că Anica nu'i uitase vorbele, greutatea cu care împărțise patul cu ea, și că umilita ținea să'și arate supunerea și recunoștința.

Iordăneștele se mutaseră de lângă rabinul Weiss în altă mahala, așa că Anica nu se mai feria, ca înainte, de vederea vecinilor.

Rămânând iar fără slujbă, Anica se rugase de cucoana Marița s'o îngăduie să doarmă în magazie,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/ | 1901-1932

în pod, măcar două trei zile, până şi-o găsi stăpân.

In zilele acelea le spălă voinicește toate albiturile casei, cu mare mulțumire sufletească. Ii venise rândul.

Cu un copil de un an după ea, n'o primea nimeni în slujbă.

Anica spălă rufele unui vecin al coanei Mariţa, pe plată; acesta o recomandă unei rude a lui, şi-aşa îşi deschise câteva uşi binevoitoare, cu munca mânilor ei.

In unele case putea să'şi ia fetiţa cu ea, în altele nu. Atunci era nevoită să'şi lase odrasla la coana Mariţa, naşe-sa, cu îngăduirea acesteia.

In cele din urmă, Anica îşi făcuse meserie din spălatul rufelor.

Ea închirie un pat, într'o colibă şoldie, prin câmpul Teilor, la o babă surdă.

Işi lăsă acolo pe Fira, o trezea din somn la patru dimineaţa, dacă nu era deşteaptă, îi da ceai de mac, după sfatul babei, şi plecă la munca ei.

Din pricina ceaiului de mac, fata dormea sau moţăea toată ziua, iar noaptea ajunsese să nu poată a mai închide ochii. Se deprinsese copila să doarmă ziua şi să stea noaptea trează.

Umbrele, petele de pe pereţi, de pe grinzi, hainele atârnate în cue, luau pentru ea forme fantastice, culcată pe spate, cum trebuia să stea în pat, alături de mă-sa, care dormia cotropită de oboseală.

Creerul copilului se desvoltă sub puterea năluccitoare a întunericului; iar trecutul, o noapte şi el,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noaptea cu vise, i se deslușea ca nici unui alt copil.

Dormind ziua, mintea nu mai înmagazină nici o realitate, și deaceia, lipsită de-o hrană nouă, se ascuția pe-o singură latură, scormonea trecutul, îl judecă poate, iar din umbre stârnea imagini nouă.

Copila pătrundea în trecutul ei până la vârsta de un an. Simțea ciudățenia vieții ei de copil fără tată, se uimea de casa în care locuia, de baba surdă, de coana Marița, naș-sa șchioapă. Și se întrebă și de plăpânzenia ei, ca și de somnu'i de zi, ca al nimănuia.

Avea pe rând simțământul că este făptura cea mai mică, cea mai lipsită și mai slabă; iar alte ori închipuirea o ridică până la hainele unui copil, pe care'l văzuse odată coborând dintr'o trăsură și intrând într'un palat.

Bogăția sufletului ei, a senzanțiilor, a observațiilor și a gândurilor ei, de copil, nuanțe rare și de preț, o ridicau din fundul mizeriei pe tronul împărăției, mai vastă ca lumea, a Imposibilului.

Și totuș, în fața unui om strein, fetița era umilă și miorlăită, ca și cum și-ar fi dat seama, ca un nebun în momentele'i lucide, că nu e bogată decât prin închipuire.

Alba floare a visului își are rădăcina în gunoiul realității. Sutele de feluri în care cădea ploaia pe căciula de tinichea a colibei, pe coviltirul ei răsunător, Fira le deosebia. Vântul, ploaia, lumina lunii, a zăpezii, luminând nesfârșirea de-afară, aținn-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
romanulromanesc.ro/ro/1901-1937

teau simţurile încălcate, ramificate poate, ale fiinţei firave, şi'i hrăneau nesomnul.

Copilul ăsta de elită, precoce, nu putea să'şi iubească mama; pe mama care nu făcea nimic ca să'i ajute bâjbăielile, ca să'l lumineze, care nu'l mângâea nici odată şi nici nu'l iubea.

Fira se văzuse trecând prin atâtea mâni, încât bănuia că nu e fiica Anichii.

Dragostea unui copil trebue desvoltată prin pildă, prin iubire faţă de el.

Copil denaturat de raritatea împrejurărilor în care creştea, ca şi poate de însăşi de genialitatea lui, Fira iubea noaptea, stelele, vântul, ploaia, şi se gândea câte odată, cu oarecare respect şi dragoste, la singura făptură frumoasă ce cunoştea, la Zamfira.

In toate Duminicele ea se rugă de mă-sa s'o ducă la coana Mariţa. Luptă cu somnul, care acum o năpădea ziua şi fără ceai de mac; iar când maică-sa, îndoplecată, o lua de mână, mergea plină de presimţiri.

Casa coanei Mariţa se schimbase mult. Nu mai poruncea muma; fiică-sa se făcuse stăpână deplin.

Zamfira trecuse de douăzeci de ani, ajunsese amanta unui prinţ bogat; ţinea casă deschisă, avea vre-o şase camere luxoase, prinţul dormea la ea.

Pe mă-sa o coborâse în subsol, în rând cu bucătăria, ca să vadă mai bine de gospodărie, de slugi, şi să fie mai rar văzută.

Când Anica şi-a dus întâia oară fata la naşe,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901_1937

în noua ei casă, mititica a întrebat-o, când să intre pe poartă:

— Cine șade aici, mamă?

— Naşe-ta, coana Zamfira?

— Ea' e naşa mea? a întrebat, plină de nădejdi şi de presimţiri, Fira.

— Şi ea şi mă-sa! i-a răspuns înţelepţeşte Anica.

Fata a fost dusă mai întâi în subsol, la coana Mariţa. Acolo a stat mult Anica, a ajutat slugilor la treburi.

Intr'un târziu, şchioapa le-a luat pe amândouă mosafirele, sus, la Zamfira.

Aceasta le-a primit într'o odae plină de lucruri frumoase, cu cadre, cu un scaun care se legănă, cu covoare pe jos, cu cărţi, cu pian.

Când a văzut-o Fira pe naşa cea deşteaptă, au năpădit-o iluziile, i s'a luminat sufletul, şi cu o adevărată dragoste s'a repezit la mâna fetei, s'o sărute.

Zamfira părăsise cântul pentru arta dramatică absolvise, şi acum era artistă.

Fira se uită cu jind şi admiraţie la toate podoabele casei şi era recunoscătoare aceleia căreia i se datorau.

Ea mângâia cu ochii pe stăpână, dar aceasta zorită de grijile şi de nevoile ei, după câteva vorbe schimbate, puse doi lei în palma copiliţei şi trecu în altă odae.

Anica îşi luă fata de mână şi plecă.

Spălătoreasa din cânipul Teilor îşi propuse să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista.ansamblu.ro/anul-1901-1932

vină cât de des în casa atât de prosperă a coanei Zamfira. Ea năzuia să scape de spălatul rufelor, care începuse s'o doboare.

Sărbătoarea şi Duminica, regulat, Anica îşi târâ fata din câmpul Teilor, până în mijlocul Bucureştilor.

De multe ori nu putea să stea de vorbă, ba nici s'o vadă pe coana Zamfira. Naşa cea deşteaptă, cum îi zicea Fira, avea mosafiri, citea, cântă la pian, nu era acasă; iar când îi primea sus, după câteva cuvinte, da Firei câţiva lei şi plecă în altă cameră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901-1932

Cărţile sfinte trimit cu putere şi statornicie, tocmai în conştinţa celui ce le cercetează mai amănunţit, o mireasmă adormitoare. Căci oricât de mare ar fi un păcat, el rămâne mic, un punct, pe întinsul câmp al atâtor cugetări, fapte şi mistere.

Rabinul Solomon Weiss, aplecat pe talmud, reuşea să uite de Anica şi de copilul ei, de care îşi aducea aminte de cum da cu ochii de nevastă-sa şi de David.

Se ferea de toată lumea rabinul; la templu şi la sinagogă se ducea numai când nu putea să lipsească.

Un plan iscusit, o speranţă, îl făcuseră să'şi aducă pe frate-său în casă. «Anica, îşi zisese el, are să'i destăinuiască cuiva, are să se plângă vreunui om. Lumea are s'o întrebe, se 'nţelege, cine i-a făcut copilul... Are să mintă Anica? Ce interes ar avea ea să mîntă? Şi aşa fiind, lumea are să creadă adevărul spuselor ei? Mulţi n'au s'o creadă. O să li se pară că se laudă. Dar şi aceia care n'au s'o creadă, socotind-o nevrednică, în urâţenia şi în prostia ei, de nebunia unui rabin, tot au să răspândească povestea! Parcă trebue să crezi ceva întemeiat, ca să'l răspândeşti!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
cotatrans.ikana.ro/mrr/1901-1938

«Atunci?... Dacă se face sgomot printre creştini, şi sgomotul străbate în lumea ovreiască, ce'i de făcut? Să tăgăduiască, şi-atât? Dar dacă nu'i de-ajuns? Dar dacă el, care este vinovat, se dă de gol? tremură? bâlbâe? îi vine rău?.... Ce scandal! Ce ruşine pentru toată Comunitatea şi ce cădere de pe acoperişul templului! Ce tinichigiu păcătos! vrea să'i facă bisericii acoperământ de aur, şi alunecă şi cade în stradă, ca să crape în noroi!

«Cum împiedici aşa ceva, savantule doctor în teologie? Caută un vinovat, Solomon! Unul căruia să nu'i pese! Roagă'l, sărută'l şi plânge'i mai degrabă pe umăr, să'ţi ia pe socoteala lui isprava tâmpită!».

Şi Solomon visă să i se spovedească lui David, iar acesta să ia la timp potrivit asupră-şi isprava blestemată.

Cu toată grija lui egoistă, printre svârcolirile minţii lui, o întrebare de altă natură îşi făcea cale:

«Ce-o fi născut Anica: fată sau băiat?»

Solomon Weiss mai avea o speranţă: Anica să fi avortat.

El ar fi voit să afle, ca să cunoască toată adâncimea primejdiei, dar nu cutează să'şi încredinţeze altuia taina; iar singur, hotărât că nu putea cercetă.

Şovăelnic la fapte, amânase zi cu zi o convorbire cu David. Vremea trecea şi el nu'şi apropiea mai mult fratele. Cu fiecare zi trecută, se simţea mai departe de putinţa unei destăinuiri, dar, pică-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

tură cu picătură, marea lui temere de scandal se scurgea, lăsând numai o drojdie neagră la fund.

Vecinic nedespărțiți, dormind nopțile la olaltă, certându-se și împăcându-se, el îndrăgostit, ea primindu-l ca pe o necesitate, David și Berta trăiau nesupărați de un al treilea.

Berta, rugată câte odată să doarmă în bibliotecă, nu aștepta s'o prindă zorile acolo și se furișă, sub cuvânt că nu poate dormi decât în patul ei, în camera de dormit din fundul curții.

Trecuseră trei patru ani așă, și nimeni și nimic nu venea să rupă legăturile statornicite.

Intr'o zi însă, și Solomon și Berta au primit câte o scrisoare anonimă, în care li se desvăluia: lui Solomon, păcatul nevesti-si, iar Bertei, pacostea de greșeală a bărbatului ei.

Amândouă scrisorile trecuseră prin mâna Bertei, ea însăși le luase din mâna factorului poștal. Femeia observase, dar fără să se gândească mai mult, că plicurile erau întocmai la fel și scrise ca de aceiaș mână.

Ea luase scrisoarea adresată lui Solomon, și intrase îndată în odaia lui de lectură, i-o înmânase, grăbită ca s'o citească pe a ei.

Dela primele rânduri, Berta isbucni într'un hohot de râs uriaș. Pentrucă David era acasă, veni la el, ca să citească împreună scrisoarea.

Femeia își aduse numai decât aminte și de cealaltă scrisoare, adresată și dată lui Solomon.

— David, începu femeia, întinzând amantului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1972

ei hârtia denunțătoare, un plic la fel cu ăsta, cu acelaș scris pe el, l-am dat chiar acum lui Solomon. Inchipuește-ți ce spune, urmă ea vânturând hârtia pătrată din degetele ei: că bărbatu-meu e un crai, că are o fetiță mai mare de trei ani!

David nu aveà vreme să râdă de ceiace aflase din scrisoarea anonimă, trecându-i prin minte că și Solomon primise una, și că, în aceia, s'ar puteà să fie vorba de el și de Berta, de dragostea lor.

— Să știi că tocmai acuma ni s'a înfundat! șuerà David. Lui trebue să-i vorbească de noi, tot așa cum nouă ni-l pârăște pe el!...

Ingândurat, citind și răscitind epistola, urmă:

— Și scrisoarea asta anonimă e scrisă de un creștin. Zice «jidani».... și vrea să bage zâzanie între noi, să ne strice viața! Dar cred că n'are să se întâmple nimic... Ce minciuni spune de Solomon!.. Solomon amorezat!... Solomon tată!...

«Știi bine, Berto, că și el a primit o scrisoare a fel? Ești sigură? In aceia trebue să fie vorba de noi doi! Ne dă de gol! Autorul scrisoarei, poate fără să știe ceva, fără să bănuiască măcar, numai din dușmănie, nemerește adevărul. In tot cazul e cuminte să dai ochii numai decât cu Solomon. Du-te și întreabă-l, cu fițuica asta în mână, ce veste a primit. Scrisoarea sosită lui trebue să fie încă pe masă, în fața lui. Ia-o și uită-te la ea; soarbe-o și râzi cu hohote! Fă nițel teatru! Toate femeile se pricep la așa ceva. Râzi și spune-i să-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

trăiască fetiţa. Dar haide mai repede ; sunt tare curios şi neliniştit...

Rabinul nu desbătuse în sine, destul de amănunţit, pâra abia culeasă cu ochii de pe pătrăţelul de hârtie de dinainte-i.

Un fapt aşa de însemnat trebuiă supus vechei lui obişnuinţe, adică trecut încet, de multe ori, ceasuri întregi, prin daracul cu multe şi încârligate cue talmudice.

Totuş, bărbatul, nesmuls cu desăvârşire din firea lui stearpă, se trezise la citirea anonimei, supărat şi ofensat.

Dar n'avusese nici vreme să se scoale de pe scaun şi să încrunte mai aprig sprincenele, că Berta, din pervazul uşii, erà lângă el, luase scrisoarea adresată lui, citise la repezeală câte-va cuvinte, şi înţelesese că David avusese dreptate. Cu un hohot de comediană, Berta puse sub văzul rabinului, anonima primită de ea.

— Să-ţi trăiască, dragă bărbate! declamă ea. Nu te ştiam aşa de crai! Ai o fetiţă de trei ani! Tu ovrei şi ca creştină! Ce face domnişoara Fira Weiss? Ce te înverzeşti aşa, omule? Ce cazi pe scaun? Vino-ţi în fire! N'am văzut de când sunt un om aşa de fricos!

Lui Solomon i se tăiaseră picioarele. Cu răsuflarea încetenită, căzuse galben pe un scaun. Ca printr'un zăbranic rupt pe alocurea se silea să vadă. Şi totuş nu se lăsă cotropit de slăbiciunea ce-l năpădise. Îi venì în minte să zâmbească şi încercă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1901-1932

— Să te coste atâta o prostie! repetă şi semirà Berta.

— Nu mă costă de fel... dar nu mă aşteptam... Nu-l mai interesà anonima primită de el, şi care, fără s'o fi crezut, îl supărase totuş, ca svon public. Aflase dintr'odată că Anica n'a avortat, că copilul lui creşte, că se chiamă ciudat: Fira! şi că este creştinat.

Fata rabinului ovreesc creştină! Ce-ar zice Comunitatea, Izrailită, cum s'ar sgudui sinagoga de blesteme şi de ocări asupra nemernicului rabin Solomon Weiss! se frământă omul, doborât.

— Prostii! prostii! nimicuri! Lasă-mă singur! Lasă-mi amândouă scrisorile aici! Nu spune la nimeni!

Berta îi râdeà în obraz, curajioasă, veselă. Petreceà pe socotcala lui.

— Dacă este adevărat că ovreii sunt fricoşi, închee ea, rabinul e şi mai fricos! Strajnic bărbat mai eşti, Solomon! Toate nimicurile le iei în serios!

— Am mulţi duşmani! Prea vă faceţi de cap şi voi... Mereu vă vede lumea la teatru, la plimbări, ştiu eu? poate şi la bal! Astâmpăraţi-vă, lumea e rea! Tot omul e numai cu sine prieten. David e aici? I-ai spus? A citit şi el anonima ta? Să nu spue la nimeni! Fleacurile astea surpă o faimă cât de veche şi cât de bine întocmită. Cât muncesc eu!... Lasă-mă singur; tocmai am o predică de făcut...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr 1901-1932

Rămas între rafturile lui de cărți, rabinul trase cu urechea, până ce nu mai auzi pașii Bertei, depărtându-se.

De cum se simți singur, se ridică de pe scaunul pe care căzuse și începù să se plimbe cu pași mari.

«Șirurile astea de cărți sunt zăbrelele mele! cugetă el, privind în juru-i. Sunt ca o fiară în cușcă. O fiară care a mușcat. Păcatul vechi aduce osândă nouă, după ce toată vremea de când l'am făptuit, tot pedcapsă mi-a fost! Ba nu, începusem să-l uit... Am o fetiță! eu! Și fetița mea e creștină! Rabinul Weiss, om tăcut, singuratic, foarte învățat, cinstit, are o fetiță.... creștină! Anonima asta nu poate să rămâe fără urmări! Cine a tăcut trei ani de zile și vorbește acuma, n'are de gând să mai tacă! Dece vine abia acum? Adică se poate ca acela care 'mi scrie să fi aflat abia acum?

«Poate că dacă aș plecà din București, trimițătorul, care mă urmărește, ar aflà îndată, și-ar tăceà. Odată plecat, poate să vorbească! Glonțul lui ne mai având țintă, dușmanul ar lăsà pușca jos. Adică de ce'mi vine pușca în minte? La sinucidere nu trebue să mă gândesc, sunt rabin. Ar trebuì poate să scriu Alianței, să-mi găsească un post în Anglia, în Rusia, pentru că nu mai pot îndurà persecuțiile din România. Să plec din București, mi-ar părea tare rău! Berta ar face scandal!... Ha! îmi pasă acum de scandalul Bertei? Ei îi place s'o creadă lumea că trăește cu frate-meu?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«E un scris de femee, e scrisoare proastă, fără nici o ortografie! urmă să cerceteze şi să constate Solomon. Şi cine să fie femeia aceasta? Anica nu ştie să scrie. Poate că a fost pusă de cineva, care a voit mai întâi să mă turbure, să-mi strice gospodăria şi-apoi să mă dea în vileag, să mă cheme la judecata oamenilor, şi poate chiar la tribunal!..

«Nu'mi vine să cred! Scrisoarea asta nu numai că este scrisă de o femee, dar este redactată de acelaş cap de gâscă! N'a fost dictată de un bărbat, asta e limpede! Atunci de ce m'aş teme? Mă ştie cineva pe lume, afară de Anica? Ştie încă o servitoare ca ea! Nici o primejdie! Pericolul a trecut!»

Tot aşa cum nu crezuse Berta că bărbatu-său are o fetiţă de trei ani, nici el nu crezuse că nevastă-sa trăieşte cu David fratele lui.

Amândouă anonimele fuseseră trimise de Mariţa Iordănescu. Şchioapa le scrisese, după un ceas de adevărată milă pentru fină-sa. O văzuse desculţă, ţinându-se de poalele mă-si şi se gândise femeia că fostul ei vecin, rabinul Solomon Weiss, huzureà, îşi vedea de treburi. Îşi adusese aminte, cu ură, de Berta, femee voinică, frumoasă, şi de dragostea ei cu cumnatu-său, aflată de coana Mariţa dela Anica. Cu ochii aprinşi de-o plăcere diavolească, scrisese şchioapa anonima, închipuindu-şi'i pe «jidani» încăeraţi, pe înfundate, în casa lor, cinstită, tăcută.

Dar toată frământarea, toată cumplita fierbere

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din cugetul lui Solomon aveau să fie zadarnice, spre binele lui.

El nu scrisese Alianţei; abia o întrebase pe Berta, dacă ar voi să plece cu el în altă ţară. Iar Berta îi râsese în nas.

Trecură ani întregi, patru ani, şi nici o altă scrisoare, nici o şoaptă măcar nu mai stricară liniştea remuşcărilor încete ale rabinului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
1868 1932

Zamfira, frumoasă, trufaşe, plină de visuri de noroc şi de glorie mondială, luată do năzuinţe, plecă într'o bună zi la Paris, lăsându-şi prinţ şi casă.

Pe prinţ îl lăsă ca să se însoare; gospodăria, lucrurile cu greu într'o vreme strânse, le părăsi pe pe seama mă-si.

In ziua despărţirii, zi de ceartă cumplită între mamă şi fiică, Zamfira îi poruncise mă-si să se mute la mahala, într'o casă cu magazie mare, în care să puie lucrurile mai bune la păstrare.

Tot în vremea aceasta, Anica îşi căută iarăş stăpân, iar fiică-sa ajungeă vârsta când puteă să fie dată la şcoală.

Coana Mariţa, certându-se cu fiică-sa, chiar la despărţire, crezuse că urăşte pe toată lumea şi că puteă trăi pustie.

După puţină vreme însă, năpădită de singurătate, luă la ea pe Fira: s'o crească, s'o dea la şcoală.

Fetiţa lui Solomon şi-a Anichii, uluită la început de situaţia ei, de strâmtorarea vedeniilor cu care i se umpluse capul până atunci, la lumina altei vieţi, acum buimăcită şi de lumea şcoalei: nu da dovezi de deşteptăciune.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Zamfira erà nemulțumită, pentru că tocmai naşe-sa cea deșteaptă, un fel de zână a ei, lipseà, erà departe. Mugurul de credință, din mintea ei, că Zamfira îi este chiar mamă, veștejea. Copila de șeapte ani începeà să priceapă, cu durere, că nu este nici un fel de rudenie cu zâna ei, și că erà găzduită mai mult de milă.

Fira se trudia s'o iubească pe schioapă, dar nu reușia nici s'o asculte, să învețe bine. Abia cu o lună înaintea examenului școalei, își învinsese ea negurile care o împresurau și începu să sclipească pentru ochii profesoarei și ai coanei Mariţa. Căci și naşe-sa se muncea acasă, s'o învețe cetitul și socotitul, fără să aibă însă nici o pricepere, pentru un lucru aşa de delicat.

Mariţa Iordănescu altă dată cheltuia în casă tot mult puținul pe care-l câștiga. Acum lucra puțin, pentrucă-i trimitea fiică-sa bani și pentrucă era mai mândră. Era mumă de artistă!

Pe de-altă parte socotea că ea nu e vrednică să cheltuiască pentru corpul ei schilod, banii fie-si și făcea economii.

«Cine știe, se emoționa ea gândind, dacă nu-i cobesc cu banii ăștia agonisiți pentru ea? Dar la o vreme de nevoe mare a ei, sau la moartea mea, să-i găsească! Pot să-i prindă bine, Doamne ferește!

Dar cugetarea aceasta n'o împiedica să-i scrie Zamfirei pe larg câte greutăți are ea pe cap, și vecinic să-i ceară bani. Din potrivă.

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistarenasterea.ro/mcr1901-1932

Peste doi ani dela plecarea ei, Zamfira veni să-şi vadă muma şi oraşul natal.

Găsi pe lângă maică-sa pe Fira şi pe încă un copil, o rubedenie depărtată, dela ţară, găzduit acolo ca să-şi urmeze liceul la Bucureşti.

Zamfira, cu bijuterii şi haine pe ea de cincizeci de mii de lei, venise pentru scurtă vreme, ca să plece iarăş la Paris, unde nădăjduia să se îmbogăţească şi să ajungă o mare artistă, căci încă nu era bogată, pe cât visa.

Ea promise mă-sii că are să-i sporească leafa şi, crezând pe deoparte că-i face plăcere şi o uşurează, şi tristă poate pe de altă parte că era osândită de interesele ei să nu aibă copil, se hotărî s'o ia pe Fira cu ea la Paris, ca s'o interneze într'un pension. Fira era destul de mare, ca să nu poată nimeni bănui că e fiica ei.

Coana Mariţa se socotea slobodă să i-o dea fie-si pe Fira, întrucât copila nu numai că nu se împotrivea, dar chiar primea veselă. Dragostea finei pentru Zamfira era vădită.

Iordănească vorbise de multe ori Anichii de fericirea ce-ar putea să dea pe capul Firei, de i-ar abate fie-si s'o ia la Paris.

Şi ea'i mai dase să înţeleagă, că nu poate să aibă nici o pretenţie de mamă asupra'i, pentrucă nu'şi iubea fata, pe care nici n'o alăptase măcar.

Anica nu tăgăduia, era mulţumită să se ştie liberă, să nu aibă pe cine păgubi la boală, la lipsă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index 1901-1932

Muma nu plânse nici o lacrimă pentru înstreinarea fie-si. După plecarea ei venia mai rar pe la coana Mariţa, iar aceasta, fără să fie întrebată, îi dădea câte o veste bună «despre fetele care sunt la Paris».

Anica, de pe când era spălătoreasă, rămăsese prietenă cu un săpunar. De câte ori o întâlnea, bărbatul se opria din drum, cu lespedea de săpun pe umeri, şi-o întreba de te miri ce.

Intr'o zi el îi spuse verde, că tare ar vrea să se strângă de pe drumuri, să ştie că-l aşteaptă acasă nevasta lui: c'o fiertură, c'o friptură, cu ce-a da Dumnezeu.

O plăcuse de multă vreme săpunarul, îi bănuise felul, dar tot zăbovise, până să afle că'i nemăritată şi femee cinstită.

— Am avut şi copil! se desbrobodi femeia pe şleau.

— Nu face nimic! Să-ţi trăiască! Inseamnă că nu eşti cinstită?

— O! zise Anica, dând din cap cu desgust, cât despre asta! şi adăugă: fata am dat-o de suflet.

— O să mai vorbim noi! a încheiat săpunarul, depărtându-se, de teamă ca să nu se pripească.

După vre-o lună, Anica a făcut casă cu el. Era mulţumită să intre în rândul lumii, să se cheme că are bărbat şi e gospodină.

Bărbatul câştiga puţin şi alerga mult. Când ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaliterara.ro/ind-1901-1932

voile se îngroşau, Anica se ducea şi ea, pe unde mai spălase, să ceară de lucru.

Viaţa se depăna aşa, mereu neguroasă şi obosită. Andrei, cum se numea el, îşi întreba muerea câte odată, dacă nu i-e dor de copilul ei, dacă Fira seamănă cu tată-său sau cu ea; dacă era frumoasă, dacă era isteaţă.

Săpunarul era om trecut de patruzeci şi cinci de ani şi oboselile alergăturilor lui începuseră să-l apese, să-l îngreueze.

Prinsese să cugete că s'ar putea ca într'o zi să nu mai fie în stare să alerge, să nu mai aibă cum să-şi câştige pâinea şi că, dacă-ar avea un copil, ar avea de cine să-şi razeme povara zilelor.

El n'avusese, era sterp, iar anii treceau.

Şi iată că nevasta lui avea o fată! Nu era el, tatăl fetei acesteia, al cărei tată adevărat se lepădase de ea? De vreme ce era bărbatul mamei ei, nu-i era tată?

«Bun!... îşi zicea el, când ajungea aci cu socoteala, dar fata asta e înstrăinată! Cum înstrăinată? se răţoia tot el, vorbind singur, tare, pe drum, cu lespedea de săpun pe umăr. N'a fost născută de nevastă-mea? Cucoana aia a născut-o pe lume?

Şi el îşi cerceta gândul, până-i venea altul, potrivnic.

«Şi adică vreau să iau fata acasă la mine? S'o cresc eu? Dacă o cresc, ce ispravă bună fac? Mai trebue s'o şi înzestrez, că-i fată! Şi e plăpândă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că a luat năravuri boerești!... Dacă-ar fi fost băiat, ce negustor făceam din el!... nu cu bucata, ca mine!»

Dădea din cap Andrei, rădea și el de gândurile lui și iar se afunda în ele.

«Cucoana aia, nu pricep eu dece a luat-o!... Ce să facă cu ea? Pentrucă a botezat-o? Conu Brătescu a botezat mii și mii de copii și n'a înfiat pe nici unul. Mare prostie a făcut cucoana! Aud însă că nu e proastă.... A avut ea vreo țintă; a văzut ceva la fetița Anichii!... Pe semne că Fira nu-i ibrișim și cine știe unde are s'ajungă!... Ea o să ajungă, va să zică, cucoană mare, iar mă-sa și cu mine: la oase! Frumos! Păi, e drept? Adică noi, părinții ei, că eu îi sunt tată vitreg! să nu ne bucurăm și noi, când fata noastră o ajunge ministreasă, moșiereasă, actoriță de-ale nebunele, de aruncă napoleonii pe fereastră? Nu'i drept! Am să dau eu ochii cu muma cucoanei ăleia!...»

De când îi trăsnise prin cap lui Andrei, că are drepturi de tată asupra Firei, viața Anichii se turbură.

Intr'o seară, nevasta se culcă flămândă și bătută; săpunarul prevedea că ea are de gând să-l lase, când fata ei o ajunge mare și tare.

Anica a fost silită să meargă cu el la coana Marița. Ea'l rugase să nu'i spună schioapei nicio vorbă supărătoare, ci s'o întrebe și el despre fată, doar așa ca să-i dea să înțeleagă pe departe că Fira este, pe jumătate barem, și a lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvana.ro/rdr1901_932

Andrei făgădui că o să se poarte cuviincios, şi se părea că pricepe şiretenia duhului blândeţii.

Dar, în faţa coanei Mariţa, pe care dorul de fiică-sa o veştejise, care nu se mai bucura ca odinioară de lumina feerică din teatru, unde'şi vedea fiica strălucind, — în faţa coanei Mariţa, bătrână, schioapă, îmbrăcată în vechituri rămase dela fie-sa de pe vremuri, în jurul căreia mirosia calicia, săpunarul se piepti plin de trufie, ca omul ce'şi câştigă singur şi greu pâinea.

El îi spuse tot ce-i sta pe inimă de atâta vreme şi cu atâta ciudă, încât coana Mariţa se temu să'l contrazică. Ea tăcea chitic, ca să n'o batjocorească cumva. De geaba Anica îşi trăgea bărbatul de mănecă şi-i şoptea la ureche: «Taci!... Mai uşurel, Andrei!».

După ce a plecat săpunarul, coana Mariţa a închis uşa cu cheia, l-a blestemat bine şi-a început să se gândească la fetele dela Paris.

Nici odată înfierea Firei, de altfel nestatornicită prin tribunal, nu-i apăru ei ca o faptă mare şi generoasă, ca de data aceasta.

Acum abia vedea, cât de mărinimoase fuseseră şi ea şi fie-sa, acum când avea înainte-i bănuelile urâte şi pretenţiile caraghioase ale săpunarului.

Coana Mariţa scrise o lungă scrisoare, o rupse însă şi îşi jură sieşi să nu scrie decât peste trei zile, după ce i-o mai trece supărarea.

Schioapa era o fiinţă ciudat înzestrată: tocmai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm 1901-1932

când te aşteptai mai puţin, ea da dovezi de răbdare şi de înţelepciune.

Dar, socotelile săpunarului avură ecou în mintea ei. Iordăneasca şi-le însuşise; nici ea nu erà de altă teapă.

Avea acum de lucru; se gândea că banii pe care îi cheltuiseră şi ea şi fie-sa de când se născuse Fira, le îndreptăteşte s'o socotească drept a lor, şi să se bucure de viitorul ei.

Dar şi peste trei zile, coana Mariţa, nu se putu învrednici să-i scrie fie-si, mai umbrit, mai potolit, despre cuvântarea săpunarului Andrei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1901-1932

In taina patului lor, de multe ori David şi Berta se întrebau ce rost avusese scrisoarea anonimă, care spunea deslușit că Solomon are o fetiță, cu o fostă servitoare a casei, cu Anica, pe care şi-o aminteau foarte bine.

Cealaltă scrisoare, tot atunci primită, din aceiaş obârşie, desvăluia un adevăr, un secret necontenit şi cu noroc ascuns.

Se putea oare să fie adevărată şi pâra ciudată şi caraghioasă din epistola primită de Berta?

Işi aduceau bine aminte amanţii, că tocmai Anica aceia fusese lăsată singură cu Solomon, pe vremea lipsei lor din Bucureşti, în anul în care călătoriseră la Constanţa.

Potriveala era izbitoare. Şi hazul era şi mai pipărat, întru cât Anica plecase fără noimă din casa lui Weiss, după câteva luni dela întoarcerea amanţilor din călătorie.

Dar şi Berta şi David nu se frământau prea mult cu întrebările, întru cât nu le păsă, la urma urmei, dacă Solomon a avut sau nu nebunia să cadă asupra unei servitoare creştine, şi ce s'ar întâmplă dacă într'o zi ar fi tras la răspundere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Prin puține întâmplări însemnate trecuse familia Weiss, în anii din urmă.

David părăsise de mult medicina, ai cărei ultimi ani nu mai izbutea să'i birue, și se făcuse gazetar.

Cu o dârje stăruință, scriind cu îndemânare, ajunsese să fie prețuit și cunoscut cercurilor politice românești.

Uneori totuș găsea pricină de amărăciune; și părerile lui de rău, după doctoratul pe care nu și'l dase, și-le revărsa în dojeni, în ceartă, asupra Bertei.

Dacă n'ar fi iubit-o pe ea; dacă ea l'ar fi depărtat dela început, hotărâtă și rece, el ar fi ajuns mult mai departe! Ca să nu se despartă de Berta, lăsase medicina: așa i se părea lui David de câte ori meseria de gazetar îl descuraja, sau îl pătrundea, pentru a mia oară, nepăsarea iubitei.

Certurile dintre ei erau totdeauna bine venite: le mai încălzeau puțin legăturile răcite.

Femeia nu putea să nu fie recunoscătoare, tot mai deslușit, aceluia care, înotând în marea de fuste colorate ale Bucureștilor, îi rămânea credincios de ani și ani; iar el sărută pe gura ei, deatâtea ori gustată, propria lui tinerețe, a cărei floare se scuturà vremelnic în vârtejul vieții gazetărești

David nu mai era tânărul frumos de odinioară. Slab, negru la față, cu multe încrețituri în jurul ochilor, părea în pragul bătrâneții. Berta se îngrășase mult, era mai greoae, mai potolită. Visurile ei decolorate de nerealizarea lor și de obișnu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/nr1-2012

ința vieții în care trăia, se depărtau, gata să dispară.

Solomon Weiss, deși nu mai tremură deschizând scrisorile, în așteptarea unei amenințări din partea Anichii, sta tot departe de oameni, între rafturile cărților lui. Ca și cum s'ar fi trudit să'și pedepsească greșcala, tot mai rar își bucură ceasurile cu îmbrățișările reci ale nevesti-si.

Se întrebase și el, firește, dacă cele scrise în scrisoarea anonimă ce-o primise, erau tot atât de adevărate, ca acelea denunțate Bertei.

Acelaș ins le trimisese pe amândouă. O servitoare, de sigur. «O prietenă de-a Anichii», încheiase, pe vremuri, vinovatul, după multă chibzuință.

Lui Solomon îi trecuse prin minte să'l cheme pe frate-său și să'l roage frumos, el care stăruise săi se mute în casă, să se depărteze, să'și caute altă locuință.

Dar tot planul lui ar fi căzut în baltă. Il apropiase pe David, ținându'l sub acoperemântul lui, dar nu i se spovedise încă. Până atunci nu avusese nevoe. Dar nevoia se putea ivi. Creștinii poate că'l pândeau. Era înțelept să'și ție fratele aproape, obligat lui, ca la nevoe să'l hotărască a'și lua asupră'și vina.

Rabinul nădăjduia să'l facă pe David să spue că nu el, Solomon Weiss, cărturar, vârstnic, om al templului, trăise cu Anica, ci fratele lui, David, om tânăr, spulberatic, nepăsător de religie și de părerea lumii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr_901-1932

De câte ori se gândea Solomon, că s'ar putea să rămână numai cu nevastă-sa în casă, cu o femee, ca şi singur, o frică trupească simţea că'l cutreeră, o spaimă de om ameninţat să fie năvălit într'o noapte de iad de o ceată de prigonitori, gata să'l ucidă.

Când, după câţiva ani de meserie, David ajunse gazetar de seamă, rabinul, care nu putea să'şi uite nici greşeala, cu atât de mari urmări posibile, nici scrisoarea anonimă, nădăjdui şi mai strâns în frate-său.

Dacă nesăbuitul lui păcat avea să răsufle în public vre-odată, cel puţin presa avea să'i fie părtinitoare. Cât despre el, rabinul, n'avea decât să tăgăduiască puternic. Nimeni şi nimic nu putea dovedi, că Fira era fiica lui.

Rabinul socotea anii, şi o rază, ca de iarnă într'o peştară, îi lumina sufletul. *Afacerea* zăcea îngropată sub mulţi ani, nu mai putea lesne să învieze şi să meargă pe picioare în lume.

Acum el nu mai avea nevoie nici măcar lui David să i se spovedească. Avea să nege, cu încăpăţânare înverşunată.

Şi totuş, era adevărat! Pentru o plăcere de un minut, se năpustise, scos din minţi, asupra Anichii.

Da, el, chiar el făcuse aşa, între aceiaşi pereţi, acelaş om. Oare Anica să fi rămas dintr'atâta însărcinată? Să nu fi avut ea pe alt cineva, după el, la câteva zile? Hotărât că nu! Anica era o făptură săracă la trup ca şi la minte. De pe urma

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1912

lui rămăsese cu un copil! Şi cât de greu l'o fi crescut, nenorocita şi nevinovata de ea! Şi copilul ăsta trăia? Viaţa e dârje, se târăşte, sufere, nu vrea să ştie că aduce suferinţă şi că ea însăşi n'are noimă! Trăia copilul crescut de Anica, prosteşte, caliceşte, ca să fie slugă ca şi mă-sa, pe când tată-său era vestitul rabin Solomon Weiss! O fată frumoasă poate, sau o stârpitură bolnăvicioasă, care ar trebui îngrijită ca o plantă de seră!... Cine ştie? Acum avea doisprezece treisprezece ani, şi poate că seamănă cu tată-său! Ah, asemănarea asta, foarte cu putinţă, putea să nărue totul şi să ducă în mocirlă un neam întreg!

Când Solomon era dus de năvala gândurilor lui până la această gură de prăpastie, un plâns înfundat îl sguduia. Fără putere de înfrânare, omul îşi urlă în piept:

«Ce'ţi pasă că o proastă de servitoare crede că nevastă-ta trăieşte cu frate-tău? Chiar aşa să fie, tu trebue să taci! să te porţi bine şi cu umbra ta! De David şi de Berta ai nevoe! Eşti gelos, nătăraule? Vreai scandal? Vreai să'l superi pe David, şi tot el să te apere? Taci!»

Şi omul tăcea. Se silea să nu creadă că frate-său trăieşte cu nevastă-sa, şi izbutea.

Afacerea lui îi da prea mult şi statornic de gândit, ca să mai vânture cenuşa alteia.

In chichiţele minţii lui, Solomon, chibzuindu-se cu interesele sale, se bucură, dacă se poate spune aşa, că Berta şi David sunt vinovaţi faţă de el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Rabinul avea nevoe decât de mulţi şi de cât de mari vinovaţi: pentru afurisita zi în care greşala lui putea să fie aruncată în balanţa judecăţii omeneşti, şi de aceia înclina să creadă destăinuirea scrisoarei anonime.

Iar dacă tocmai cei din casa lui, cei mai fireşti apărători, ar fi fost curaţi ca omătul, ce negru ar fi trebuit să li se pară el! L-ar mai fi apărat ei? Negreşit că ei, cei dintâi şi până la urmă, trebuiau să-l ocrotească!

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Tot ceiace pregătiseră împrejurările şi parcă determinaseră, cele câteva ciocane de rachiu pe care le subsese săpunarul, anume ca să aibă curaj, dărâmase şi împrăştiase.

Răspunsul Zamfirei, lung, pe patru feţe, sosi curând la cucoana Mariţa.

Cuprindea ocări asupra nerecunoştinţei omeneşti, dar deplângea soarta bietei fete, acum de cinsprezece ani, «care va cădea în mizeria de mai înainte, alături cu ignoranţa părinţilor ei».

Intr'un loc scrisoarea spunea:

«Păcat de ea, fată crescută atâţia ani la Paris, în cel mai renumit pension! Făcea progrese repezi, uitase aproape limba românească şi dobândise accentul francez».

Mai departe, scrisoarea destăinuia:

«Este cu siguranţă bolnavă de piept. Imi pare rău acum că nu m'am hotărât mai din vreme, fără alt motiv, să ţi-o trimit, ca s'o dai mă-si! Ia seama să nu cumva să bei dintr'un pahar cu ea. Te rog să n'o ţii la tine nici două zile. Dă-o fără nici un cuvânt săpunarului, care se interesa atât de viu de destinul ei. Ştiu că are să le pară rău, ar fi voit să tragem noi ponoasele, iar ei folo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdm1901-1932

sele. Când mă gândesc la supărarea lor, care neapărat că are să'i ajungă mai târziu, când şi-or da seama, îţi spun drept că mă bucur. Numai de Fira e păcat! Dar aşi fi fost datoare, dacă mai rămânea în paza mea, s'o duc undeva la aer, căci să nu crezi că te mint, e atinsă la plămâni. Ar fi trebuit să cheltuesc enorm, iar mie nu-mi merg treburile bine.

«Pe ea am pregătit-o; i-am spus c'o trimit la mă-sa. Deşi nu-i vorbisem nici odată de ea, Fira o ţinea minte. A plâns cu sughiţuri; am plâns şi eu.

«A plâns mititica gândindu-se că se desparte pentru totdeauna de mine, probabil, şi de visurile ei. Ca să nu'mi schimb hotărârea, ţi-am mai citit odată scrisoarea şi m'am gândit că aceasta e cea mai prielnică ocazie, pentru mine, ca să scap de o mare răspundere. Ştiu eu ce mi se poate întâmplà mâine, poimâine, şi mie, pe marea aceasta a noroculuí, numită Paris? Ideia asta mă urmăreşte. Nu mai sunt aşa de tânără. Atâtea splendori de eri naufragiază astăzi, în cât mă simt uşurată că desleg soarta Firei de a mea.

«Cât despre tine ştiu că vei avea întotdeauna cu ce trăi. Şi dacă îţi voi trimete mai puţini bani, n'ai să mă blestemi. Să nu ţii pe Fira la tine!»

Coana Mariţa, îngrijorată de viitorul fetei ei, se gândi că poate ea nu ia scris toate greutăţile ce le întâmpină, tot ce o ameninţă.

Muma posti trei zile în şir, bătu mătănii, şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc

dete o moliftă la biserică. Incepu să ţină aprinsă candela ziua şi noaptea, să facă aşa ca să nu se stingă nici o clipă.

Ca să'şi dea de lucru, să nu se gândească la Zamfira ei, căută din casă în casă, pe câmpul Teilor, şi găsi adăpostul Anichii.

Anica tocmai îşi spălă nişte buledre. Când o văzu pe şchioapă, presimţi că n'are să-i aducă vre-o veste bună, căci nu'i trecuse nici odată pragul, şi'l călcă acum, după ce o supărase bărbatusău, Andrei.

— Unde e dumnealui, bărbatu-tău? întrebă Iordăneasca. Aş vrea să'l văd, că'i vine fie-sa dela Paris! Da! ţi-a plăcut ce spunea?

— Era beat, coană Mariţo; ce să te potriveşti omului cu chef?... N'ai văzut că eu tăceam? Beţia!...

— Ba nu! eu i-am scris fetei mele la Paris, s'o trimeată numai decât pe Fira, ca să i-o dau! Nu vă cer nici un ban pentru ea! Am crescut-o, am cheltuit cu ea un potop de bani! Nu face nimic. Dumnezeu e sus, ne vede pe toţi, care cum păcătuim...

Pe drum, coana Mariţa socotea că va fi blândă, că va arăta Anichii, în cuvinte blajine, cu încurajeri, că nu din răutate le aduce înapoi fata, — bolnavă, prăpădită.

Dar văzând mizeria şi strâmtoarea posomorâtă în care vieţuia săpunarul, şi comparând-o într'o clipă cu Parisul, aşa precum îl visă ea, simţi nevoe să muşte şi să batjocorească.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

Ocără pe Anica şi pe bărbatu-său cum îi veni la gură. Ii arătă femeii desnădăjduite: coşcoveala şi umezeala pereţilor subţiri şi strâmbi, lipitura de pământ galben de pe jos, ridică de un colţ salteaua de paie, strigând:

— Poftim, iată-vă fala! Iată-vă averea! Aici o să muceziţi cu fata voastră cu tot!

Anica începuse să plângă cu sughiţuri şi Iordănească se potoli.

Işi simţea un nod în gât. Ea nu putea lovi şi să n'o doară şi pe ea.

Cât-va vreme se făcu tăcere în casă.

— Când are să vie? întrebă mama, şi adăogă repede:

— Doamne, coană Mariţo! cum nu iartă omul altui om nimic! Iacă dumneata te-ai potrivit vorbelor unui beţiv!... Zisu-ţi-am eu ceva? Ce o să mă fac eu cu Fira, care nu-i de mică deprinsă la muncă şi cu mâncarea proastă. O să se îmbolnăvească! o să piară! Pe al cui suflet o să cadă păcatul? Era şubredă de mică! Ce i-au folosit ei atâta învăţătură şi viaţă bună, dacă tocmai acuma, când nu'i nici mare, când nu'i nici mică, vine pe capul nostru? Incotro s'o îndreptăm noi? Nu iaţi făcut nici un bine!

In cele din urmă, coana Mariţa făgădui ceva nelămurit, luă numărul casei şi plecă pătrunsă de mâhnire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Peste câteva zile, Fira coborâ dintr'o trăsură, în faţa casei coanei Mariţa.

Deşirată, galbenă la faţă, cu pleoapele grele de oboseală, fata de cincisprezece ani să trudea să răspundă multelor întrebări ale coanei Mariţa, întrebări care o năpădiseră de cum intrase şi se aşezase pe scaun, până când adormi.

«Adică asta e fată învăţată şi isteaţă; cugetă lordăneasca, privind-o dormind. La vârsta ei, Zamfira da draci împeliţaţi din ea!»

Fira nu putea să fie atât de plăcută, încât să-i facă, cu arătarea ei, o mai mare milă gazdei. Ea nu era în stare să caute s'o câştige pe bătrână, ca să-şi facă mână bună cu fiica ei, artista de la Paris, prin voioşie, viclenie, prin servicii.

Fira îşi pricepuse căderea şi se lăsă în voia soartei. O adâncă oboseală o făcea deocamdată nepăsătoare.

Coana Mariţa o ţinu două zile la ea, până află tot ce putea să afle despre fie-sa, o sui apoi într'o birje, plăti birjarului şi 'i spuse unde trebuia să ducă fata.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/jrdr1901-1932

— Aici, domnișoară! zise birjarul, nedumerit și el de legătura dintre fata din trăsura lui și bordeiul șoldiu la care oprise.

Cu geamantanul în mână, uitând să mai ciocănească la ușe, Fira intră în casa părintească. Mumă și fiică se priviră, fără să se cunoască, mute amândouă. Nu se îmbrățișară, nu se apropiară. Se ghiciseră totuș. In două colțuri ale odăii strâmte și posace, în picioare, Fira tot cu geamantanul în mână, lăsau să le curgă lacrimile pe obraji. Nici un cuvânt, numai sgomotul a două plânsete, ca murmurul unui izvor.

Anica își da bine seama de depărtarea dintre ea și fie-sa, rămasă atâta vreme streină.

— Culcă-te, domnișoară, văd că ești ostenită, îngână ea, într'un târziu. Poate ți-e foame...

I-ar fi fost peste putință să-i zică pe nume, s'o tutuiască pe domnișoara de altă teapă, or cum mai bine îmbrăcată de cât ea, cu fața palidă, nu răscoaptă de soare și crăpată de vânt, ca a ei, cu mânușițe de copil de neam. Era Fira, se înțelege, era fata ei! Dar numai pentru că o născuse și apucase s'o poarte pe la spălatul rufelor, pe când era de tot mică, avea drept să i se zică mamă?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro1901_932

Nu 'i era mai mumă, fetei acesteia, şi Zamfira şi coana Mariţa, care cheltuiseră o sumedenie de bani cu învăţătura, cu creşterea ei? De la Paris, Doamne Dumnezeule! Fira venea dela Paris!

Aproape îndată după aprinsul lămpii, Fira s'a culcat, mulţumită că-i era somn, că va închide ochii pentru ziua aceia.

— Dar dumneavoastră unde o să vă culcaţi? întrebă copila.

— N'ai grije. Pentru noi... se găseşte...

Când săpunarul veni acasă, se desmeteci din ţuicăreala şi din oboseala lui, privind chipul fetei palid pe perne. I se păru slabă fata, şi gândul că poate să fie ofticoasă, îi trecu îndată prin minte.

— Bine-ai făcut, şopti el nevesti-si, că ai culcat-o pe ea în pat. Are alte deprinderi... Pare de tot şubredă; păcat!

In vreme ce cinase tăcut, omul cuminte se gîndise că stricase o viaţă şi se şi căia.

A doua zi, pentrucă fetei, deşteaptă din zori, îi era ruşine să se dea jos din pat faţă de un bărbat strein, săpunarul oftă, zise «bună dimineaţa», şi plecă după treburi. Mai avea încă o gură de hrănit!

Dintr'un pension de visuri romantice şi de speranţe, cu colege candide şi curate ca şi ea, dintr'o ciripire despre flori, culori şi frumuseţi, prăvălirea asta dintr'un palat într'o colibă ruinată şi vânătă, sguduiră sufletul simţitor al fetei şi-l înspăimântară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901-1932

Ea se frecă la ochi, privea câte-odată, ca deşteptată, şi vedea că nu e numai un vis rău mizeria posomorâtă din juru'i.

Sunt visuri pe care le rabzi în somn, le laşi să se desfăşoare şi să te apese, pentru că ai conştiinţa că sunt numai visuri, că sunt numai un spectacol.

Fira ştia bine că acea Anică umilă, urâtă şi fără duh, era mama ei cea bună, — păstrase atâtea amintiri din copilăria ei lipsită de soare! Numai pe tată-său şi-l închipuia ea ca pe un om de seamă, un mare om, căruia îi fusese ruşine să se facă pe faţă tovarăşul de viaţă al Anichii, şi, negreşit că de la el moştenise ea, Fira, simţirea şi mintea.

Auzise ceva despre el: că e ovrei, că ar fi rabin, dar ea îşi credea mai bucuros închipuirea, de cât vorbe scăpate dintr'un necaz ce se curma în tinda destăinurii.

In casa mă-sii, copila trecută printr'un pension, îl cunoscu pe săpunar, căruia se cuvenea să-i zică «tată».

Firei i se strângea inima, senzaţiile ei se încurcau, gândurile o pridideau, fără îndurare.

De oameni ca tată-său, acesta, ea se obişnuise să aibă o milă adâncă, iar nu desgustul care o îneca privindu-l mâncând sălbatec, scuipând pe jos şi împrăştiind prin toţi porii un miros nesuferit.

Dar ce era să facă? Aceştia erau părinţii ei, iar nu Zamfira dela Paris. Oamenii aceştia, viaţa

Muzeul Digital al Romanului Românesc

din colibă, erau temeliile viitorului ei. Nu viața din bordei era un vis, ci aceia din Parisul măreț și vesel ca o ghirlandă de flori primăvara.

Ca și în trecutul ei cel mai depărtat, Fira, deșteptată din somn, noaptea, pe salteaua ei tare, de pae, privea întunericul apăsător, petele și umbrele de pe pereți. Dar nu-și mai plăsmuia din ele o lume de năluci, nu mai ascultă vântul și ploaia ca pe niște cântece, ci alcătuia viitorul și-l îmbrăca cu zdrențele iluziilor ei calicite.

Totuș, o durea pieptul, nu se simțea niciodată odihnită, și puterea minții ei fragede se sleia, cum piere viața dintr'o plantă smulsă, cu prea puțin pământ, din locul ei originar.

De mică copilă fusese mereu mutată din loc în loc, încât orișice îndrumare i se zădărnicise. Puțina învățătură căpătată la Paris era năpădită de scaiul și de boziile searbădului ei trai din câmpul Teilor.

După o săptămână de zile dela venirea ei, săpunarul o și judecase:

— Toată noaptea bate toba! spunea el nevesti-si cu necaz, trezit din somn. Iți spui eu că nu e sănătoasă!... Și n'aduce cu tine nici cât negru sub unghie! Cu tată-său o fi semănând...

Alte ori, tot în șoaptă, noaptea, întrebă pe Anica:

— Face, toată ziua, ceva?

Și pentrucă mama tăcea, răspundea tot el:

— Nu, că'și strică mânile! Noi avem ghiare,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/anii 1901 1932

nu palme, să râcâim pământul, ca să aibă ei cu ce să se ospăteze.

Săpunarul nu mai credea de loc că Fira e fata lui. O vedea, din potrivă, în tabăra nesuferită a celor sătui fără muncă, a obrazelor albe și a mâinilor păstrate în mănuși.

— Dacă nici nu'ți seamănă și nici n'ai crescut-o, zicea tot el, e ca și cum n'ar fi a ta! Nu zic c'am făcut rău, c'am stârnit-o pe șontoroaga aia de coana Mariță-ta să ne-o pue în cârcă, — eu aveam planurile mele!... La casa noastră ar fi fost nevoie, dacă nu de un băiat, măcar de-o fată! Dar asta parcă e a ta? Nu e nici a ta, cum nu e nici a cocoanei dela Paris. Și dacă fiică-ta n'ar fi fost bolnavă în halul în care o vezi, că nu poți dormi de tusea ei, nu ți-ar fi trimis-o! O mai ținea la școală, să se coacă, e prea crudă acum, și-i găsea actorița o muncă potrivită cu învățătura ei!

De când mai aveau o gură de hrănit, Anica nu mai sta acasă. Era nevoită să muncească răzbit, or unde, ca să aducă de-ale mâncării, și era și datoare să'și sgrijiine bărbatul, care nu avea nici în clin nici în mânecă cu Fira. Numai așa, socotea femeia, gura amară a lui Andrei avea să crâcnească mai rar și mai surd.

Rămasă singură în colibă, Fira își lua batista subțire și mică de dantelă, dăruită de Zamfira, și plângea! plângea mult, își uită că plânge, până când o prindea tusea. Bobocul de floare, coborât în piv-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mem1901-1932

niță, în luna lui Mai, nu se mai putea deschide, era sortit peirii.

Toată viața ei fusese o ticăloșie, de care nimeni nu era vinovat pe deplin.

Ceaiul de mac și vegherile noaptea pripiseră simțirea, îi siluiseră inteligența, și poate că numai o hrană bună și o anumită creștere ar fi scăpat-o de soarta hărăzită precocității.

In casa coanei Marița, Fira fusese mai bine hrănită. Dar însăși transplantarea ei în sălașul șchioapei, ca și firea acesteia, rând pe rând viscol și arșiță, nu putea să-i fie prielnică Firei.

Școala, și ea, îmbrățișând de-avalma atâtea neamuri de copii, e firesc să înăbușe calități delicate și e menită să niveleze. Profesorul nu poate, nu vrea, sau poate nu știe să se îndeletnicească cu fiecare copil în parte, după firea și aplecările lui.

In pension, altă viață! Mai întâiu trebuia să învețe franțuzește. Zamfira n'o ținuse o săptămână în casa ei și o și trimesese la pension.

Binefăcătoarea credea că nevoia de a pricepe ce spun cei din jurul tău, cei de care ai nevoe, te silește să înveți o limbă streină. Până să învețe, Fira se mulțumise să facă semne ca muții, să fie hazul pensionului, la vârsta în care nevoia de a întrebă despre mii de lucruri, nu poate fi astâmpărată nici cu varga profesorului nici cu dojana.

După ce învățase limba franceză, legase prietenii și prinsese rădăcini în mediul pensionului, directoarea, sfătuită de un doctor care vizită pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

elevc la răstimpuri, își schimbă purtarea față de ea, purtare până atunci indiferentă. Fira fu mutată din dormitorul cu douăsprezece paturi, în care se obișnuise, într'o cămărue, împreună cu o fetiță cu patru ani mai mică decât ea, bănuită și aceasta că e bolnavă de piept. Prietenele de până eri începuseră s'o privească cu ochi mari, cuminți și plini de milă, sau s'o ocolească. Sentimentul că e streină, și aci reveni în sufletul Firei, cu drepturi de cunoștință veche. Fata observă, îngrozită, că până și Zamfira îi căută ochii cu o altă privire, cu alt suflet. Începuse să tușească, dar tusea îi da mai puțin de gândit, decât schimbarea celor din juru-i.

Ca un pom tânăr, începuse să se deprindă iarăș cu solul, când Zamfira o înștiință că va fi trimeasă la București, pentru totdeauna, părinților ei adevărați.

Marile întrebări cari ar fi fost cu cale s'o frământe și s'o desnădăjduiască: ce mă voiu face, așa nepregătită cum sunt, în marea luptă omenească pentru existență? sunt sănătoasă? sunt răbdătoare? am vre-o meserie sau vre-o cunoștință? nu se deslănțuiau în mintea fetei de cincisprezece ani, cu putere de uragan. Ea simțea mai ales durerea despărțirii de pensionul francez și de Zamfira. Desele transplantări ce le îndurase, îi ținuseră inteligența pe loc, făcuseră din ea o făptură mijlocie. Poate că cu totul alte împrejurări, ar fi fost în stare să vânture și să mature multa cenușe așezată pe sim-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţirea şi pe mintea plină de închipuire zămăslitoare a Firei, copila care se trezea noaptea din pricina ceaiului de mac şi cântă cu vântul şi privea cu stelele.

Venită în Bucureşti, Fira nădăjduia să rămâie barem la coana Mariţa, pe care, or cum, o cunoştea mai bine decât pe maică-sa. Pe mama ei şi-o aducea aminte fără căldură, abia sub un imbold al curiozităţii.

Şi iată că, în bordeiul din câmpul Teilor, fata crescută şi pe la Paris, avea şi tată! Îşi privea lung părinţii, ca venită de pe alte tărâmuri, dar, în inima-i strâmtorată, ca şi în mintea-i năucită, Fira începea să le facă loc. Nu putea să nu vadă, obişnuindu-se cu ei, după mai multe zile, că streinii aceştia o hrăneau, o culcau în singurul pat al lor şi tăceau în juru-i cu un ciudat amestec: de milă, de respect şi de disperare. Fira ajunsese să-i erte săpunarului nu numai urâciunea, grosolănia şi nesuferitul miros; dar chiar borboroseala împotrivă-i, află scuze înaintea ei.

Într'o zi, Fira, rămasă singură acasă, se simţi sătulă până şi de citit. Puţinele cărţi pe care le adusese cu ea, le răscitise. Albumul, — avea un album printre lucruşoarele din geamantanul ei, — îl răsfoise de-atâtea ori, în cât îl ştiă pe de rost.

Aruncându-şi privirea la fereastra mică, tocmai când soarele eşea dintr'un nor, copila, cu o rază de soare pe obraz, îşi deslipi sufletul de amintiri dureroase acuma, şi se simţi îmbiată de lumea de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md1901-1932

afară, a văzduhului larg și a luminii. Zile întregi stase ca zăvorită, când în pat, când pe un scaun tare înaintea mesei, răsfoindu-și viața sau citind.

Fira deschise ușa, netrebnică până atunci pentru ea, și păși în curtea neîngrădită a casei părintești. Cu un ceas mai înainte plouase, o ploaie repede, de câteva minute ploaie de vară. Nici o bătaie de vânt, deși norii uriași din stepele cerului se rostogoleau schimbându-și necontenit forma, jucărie a vânturilor din înălțimi. Seninul cerului era și mai albastru printre insulele norilor.

Abia făcuse Fira câtiva pași și, slabă, gata să cadă, veni repede să se sprijinească de pălimar. Mirosul prafului stâmpărat de ploaie și al vegetației udate pe vreme caldă, al frunzelor opărite oleacă, aruncase în mintea copilei, o lume îmbulzită de imagini necunoscute, uimitoare, tot mai vii. Zile trăite dedemult, uitate cu desăvârșire, se strecurau șopârlește de sub maldărul uriaș al zilelor ce le îngropase și, răsturnându-le parcă, îndurerând sufletul, înviau ca din morți.

Ca pierdută prin bâlciul ce se deschidea magic înainte'i, ca rătăcită cu simțurile, bolnavă dar lacomă de ceiace simțea, Fira, rezemată de pălimar, aștepta, vedea pe calea mirosului: tot trecutul ei, între trei și șeapte ani, din casa și ograda aceleiaș Anici, din casa mamei ei adevărate.

Fata închise ochii, care n'o mai slujeau. Vedeà limpede: uitatul bordei de odinioară, în care co-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pilărise, în amănunte de nedescris, curtea şi pomii ei, vecinătatea, bolţi de ceruri negre, pe care jucau în sclipiri aprinse, de diamante, de topaze, de rubine, mii şi mii de stele; auzì vântul, aşa cum îl ascultă şezând pe spate, noaptea, pe când mă-sa dormea, ca pe un freamăt de codru, ca pe o cădere de apă, ca pe un murmur de orgi; ascultă pocnetul, picurul, zumzetul ploii, şi zeci de năluci şi de forme se topiră, perindându-se, pe dinaintea ochilor închişi.

Năpădită de mulţimea vedeniilor trecutului, Firei i se oprì respiraţia. O tuse grea i se rupse din piept. Fata închise gura, şi-o încleştă din instinct. Dar răul o sosise. Erà cu gura plină de sânge şi se înăbuşeà. Işi rotì scurt ochii împrejur. N'o priveà nimeni. Poate că ar fi fost bine s'o vadă cineva, să-i vie într'ajutor. Oare aveà să moară?

«Cât sânge, Doamne! Cât sânge! Acuma mor!» se înfioră ea.

Fira îşi şterse buzele, mototoli batista pătată de sânge şi, simţind că s'ar puteà să leşine, intră în casă.

Ar fi vrut să-şi răcorească gura şi să scape de gustul de sare şi de coclit ce-i stăruià pe limbă. Se suì în pat, se întinse încet, cu grije pentru trupul ei dogit, închipuit ca un vas gata să se farme.

«De-acuma n'avea să mai' părăsească patul! Avusese dreptate toată lumea care se ferise de ea!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Erà hărăzită gropii şi, azi mâine, moartea aveà să vie. Alinătoare ca un cântec, dureroasă şi aspră ca un vifor, cine ştie?

«Bieţii oameni! se gândeà ea la maică-sa şi la Andrei, le otrăvesc viaţa cu boala mea, îi molipsesc poate!... Ce's vinovaţi ei? Ea... mi-e mamă, înţeleg..., dar el? Ce-i el cu mine, ca să-i dorm în pat şi să-i înveninez văzduhul cu suflarea mea ucigătoare?...»

— N'ar fi bine s'o ducem la un spital? întrebă Anica pe bărbatu-său, privindu-şi fata galbenă, pe pernă.

Ea-l mai întrebase de şeapte ori.

— De ce n'o duci plocon lui tat-său? mârâî săpunarul. Te-am mai întrebat, de ce nu i-o duci. Tot eu am s'o fac şi pe asta! Cât de curând! chiar mâine!

— Cine ştie pe unde s'o fi mutat!... îndrăznì femeia. După atâţia ani, o să zică, pe drept, că eşti nebun, să te legi de oameni! După atâţia ani, poate că nici în faţa legilor nu mai are Fira vreun drept.

— Ce drept? Parcă eu mă duc la poliţie? Să mă ferească sfântul de comisari! De-al de ăştia dau dreptate cui le numără în palmă. Eu am să mă duc la el, la domnul rabin! Ii ştiu numele, să nu crezi că l'am uitat! I'am aflat şi adresa! Cu cine vorbeşti?

Speriată, Anica tăceà, că doar se va curmà vorba şi bărbatu-său va uità. Acelaş om însă, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc

se crezuse tatăl Firei, şi se dusese s'o judece pe coana Mariţa, în casa ei, nu da înapoi. Fira, slabă, de altă teapă, aproape pe moarte, nu puteà să fie fata lui şi nici măcar a Anichii, — femeia harnică, cu palmele crăpate, cu faţa arsă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index.php/1901-1932

Erà pe la ceasurile nouă dimineaţa. David se pregăteà să plece de-acasă. La nouă jumătate aveà o întâlnire cu un deputat guvernamental, viitor ministru, care voià să-i sufle gazetarului câte-va vederi ale sale şi câte-va intrigi dibace, prin care, socoteà el că aveà să se prăbuşească mai de grabă fotoliul ministrului pe ducă.

Când să iasă pe uşa antreului, David se lovì piept în piept cu un ins îmbrăcat prost, cu pantaloni creţi, cu pălăria în mână, cu fruntea asudată, întunecat şi gânditor.

— Ce cauţi, dumneata? Cine eşti dumneata? întrebă David, supărat. Dă pe dincolo, pe la bucătărie!... Ce cauţi pe-aici?...

— Caut pe domnul Weiss! spuse destul de clar, săpunarul.

— Şi ce-ai dumneata cu el? Eu sunt!

— Chiar dumneata eşti!... făcù săpunarul, privindu-şi omul. Atunci ar fi bine să intrăm în casă, pentrucă pe aici ar puteà să treacă cineva....

«Cu mine are treabă, socoteà David, nu cu frate-meu, dacă e vorba de secrete... Ăsta e român, cu rabinul nu are nici în clin nici în mânecă.....»

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md1901-1932

David îl chemă pe săpunar în antreu şi închise uşa după el.

După un scurt timp de gândire, ciudatul mosafir începu:

— Dumneavoastră aţi avut o servitoare, Anica.

— Anica? nu! Adică cine n'a avut în viaţa lui o servitoare, — Anica?

— Ba aţi avut una! stăruì Andrei. De ce să tăgăduieşti, domnule?

— Ei şi? unde vreai să ajungi? Ce'i dacă-am avut? Ascultă, n'am vreme de pierdut! se enervă David, om însemnat, aşteptat de un viitor ministru.

— Nici eu n'am, domnule! răspică Andrei. De Anica asta ţi-aduci aminte foarte bine! pentrucă!.. Nu-i frumos ce faci dumneata! Anica, de! ţi-a fost ţiitoare! De ce să mă scoateţi din balamale? Şi erà fată mare, domnule! Poate că nici asta n'o ştii! Urâtă faptă! Ai dat buzna peste ea într'o noapte!... Eu nu-mi pun straje gurei! Poate o slugă să se apere de stăpânul ei? Şi femeia a rămas însărcinată!... Se uită aşa ceva?

— Ho! ho! nu mai înţeleg nimic! răcneà David. Drept cine mă iai? Eşti de dus la balamuc! Eşti nebun! Eşi!...

— Sunt cinsprezece ani, domnule, de-atunci! Ce'i drept, cam mult! Să vii să-ţi vezi fata! trăeşte! Cât o mai trăì, nu ştiu! Dece să ţi-o cresc eu şi să-i îndur toată noaptea tusea? Ai casă mai bună ca a mea... Văd că m'ai înţeles, nu'mi mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dai ghies să plec... E păcat, tușește de-i es ochii bietei fete... Eu sunt om, domnule! Imi cunosc datoria !...

— Ești un dobitoc! se răstí David, care-și amintise, în sfârșit, de scrisoarea anonimă primită odinioară și se și hotărâse să întrebuințeze toată trecerea sa, ca să înăbușe glasul derbedeului acesta, care se părea că are dreptatea de partea lui.

— Imi îndrugi aici o poveste, pe care n'o pricep de loc! spuse ceva mai liniștit David. Ia stai oleacă, să văd cât e ceasul.

Biblioteca rabinului își avea ușa chiar pe antreu. David, curios, stăpân pe sine, întredeschise ușa camerei de studiu. Solomon, aproape mort, stă pe brânci peste masa lui de lucru, cu ochii rătăciți, cu gura căscată. Voise să fugă, văzând că apare cineva în pervazul ușii, dar n'avusese vreme nici să încerce, nici putere, și rămăsese așa, sleit.

El auzise și ascultase toată sfada și învinovățirea. David îl privi lung și înțelese. Sub privirile lui, Solomon se turtise și mai tare pe masă.

«E vinovat, nenorocitul! își zise David, dar am să-l scap cu orice preț!»

Amantul Bertei închise ușa bibliotecii la loc și reveni lângă Andrei.

— Ce ești dumneata? întrebă el, ca un om care are destulă vreme de pierdut.

— Săpunar. Vând cu bucata.

Gazetarul zâmbi ușor, și, ca și cum ar fi pornit-o la un drum, cu un prieten lesne de împăcat,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md1901-1932

își luă omul de subțioară. Cu el împreună eși în stradă.

— Se vede că meseria dumitale te lasă prea mult să aiurezi, zise David, aprins, după câți-va pași.

— Ai să fii bun să vii cu mine, urmă tot el.

— Da unde vreai dumneata să mă duci? întrebă Andrei.

— Te temi de ceva? Dacă dreptatea e de partea dumitale, de ce ți-e frică? Hai la comisar... Să-i spui și lui năzbâtiile cari mi le-ai spus mie.

Deși se temeă de ghiarele secției, săpunarul nu puteă să dea 'napoi.

Cei doi oameni scăzuseră glasurile, își vorbeaŭ tot răstit, dar încet.

Gazetarul voia să-l poarte cu sine pe săpunar, până'n dreptul unei secții, sau, la nevoe, lângă un sergent de stradă. Andrei, neștiutor de chibzuiala crezutului rabin, îl urmă dârj.

După mulți pași, după multe vorbe schimbate, David zări firma de tinichea a secției.

— Ei, poftim acum la comisar! Să ne lămurim! Să vedem de unde mă cunoști dumneata. Sergent!

Sergentul din poarta comisariatului se urnise, veneà spre ei. Nu-l cunoșteà pe gazetar, dar îl vedeà bine îmbrăcat.

— N'am nevoe, domnule, de sergent! Merg singur, dacă-i vorba pe-așa!... Tot dumneata vinovat!... Rușine să-ți fie! Iți cresc copilul, îți moare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1901-1932

fata de cinsprezece ani sub acoperemântul casei mele, şi vreai să mă închizi?... izbucnì săpunarul.

Gardistul pricepù că trebue să se grăbească. Luă de-o mână pe omul jerpelit, ca să-l târască. Dar Andrei se smucì cu putere şi, încruntat, stà să se repeadă asupra omului forţei publice.

Sergentul scoase un ţignal şi şueră. Un alt gardist eşì repede din curtea secţiei, să dea ajutor tovarăşului primejduit.

Gata să se bată cu amândoi gardiştii, Andrei se opinteà în loc, cu pumnii strânşi, cu ochii turburi, înveninat, sălbăticit.

David îl lăsase să se sbuciume în braţele sergenţilor şi intrase singur în secţie.

Pe însemnatul gazetar, prieten cu miniştrii, comisarul îl cunoştea bine. Când îl văzu, se sculă în picioare, surâse în sufletu-i, plin de speranţe şi întrebă dulce:

— Cu ce să vă pot servi, domnule Weiss?

David strânse mâna comisarului şi începu:

— Închipueşte-ţi, scumpe domnule, că azi dimineaţă mă izbesc, voind să es pe uşe, să plec deacasă, piept în piept, cu nenorocitul acela... Mi se pare că l'ai văzut pe fereastră. Ne priveai, mi se pare.

— Da, scuzaţi-mă, pe dumneavoastră nu vă recunoscusem.

— Nu face nimic! Aşa... Mi-a spus că este vânzător de săpun pe stradă, urmă David. L'am întrebat eu, pentrucă m'aşteptam să'mi spună că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md1901-1932

vine dela ospiciul de alienaţi! Ce crezi că mi-a spus, urlând din senin? Mai întâi se înşeală, crede că eu sunt frate-meu, rabinul. A fost mai bine aşa. Ce spuneam? Da! Incepe să mă acuze că m'am legat de o servitoare, că i-am făcut un copil, eu! O servitoare, Anica. Poţi întrebă pe toată lumea, dacă am avut noi o servitoare cu numele ăsta, — dacă te interesează.

Comisarul era încântat, zâmbea răpit.

— Înţeleg foarte bine, domnule Weiss, întrerupse el, avem afaceu un nebun...

David ţinea să deslușească mai departe:

— Dacă m'ar acuză chiar pe mine, l-ar putea crede cineva. Sunt mai tânăr, sunt un om de lume, de! s'ar părea posibil! Dar el învinovăţeşte pe fratele meu, pe rabinul Weiss, om vârsnic, un cărturar, un preot, un ascet!

— Nu-ţi mai da osteneală să te disculpi, se rugă comisarul. Lasă-l pe mâna mea.

— Omul ăsta, sau e nebun, sau este mai degrabă un escroc prost, o unealtă grosolană în mâna unor găgăuţi! Amestecă lucruri de-acum cinsprezece ani, cu altele de astăzi!... Nu e sănătos poate!... Dar ce suntem noi vinovaţi? Cinstea unui rabin, a unei familii, trebue să găsească ocrotire împotriva mişeliilor unui ţâcnit! Nişte antisemiţi murdari pot să facă o armă din el... O armă? vorbă să fie! Or cum, eu mă încred în prietenia dumitale, nu'i aşa? Ai să'i dai o corecţie meritată. Avem nevoe unii de alţii... Când ai vr'un caz di-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mon1901-1932

ficil, când ai nevoe să dai o anumită înfățișare unui fapt, vino te rog la mine. Pana mea îți este pusă la dispoziție. Dar nici un sgomot, bine înțeles. Nu-l bate prea rău!.. Frate-meu s'ar supără... El e foarte lesne de jignit... Situația lui de rabin, îți închipui că nu e ca a noastră... Dacă te-ar acuză pe dumneata cineva, că acum cinsprezece ani ai avut o femee, ai râde cu hohote, nu'i așa? Asemenea bârfeală, o stupiditate de soiul ăsta, nu vreau să ajungă nici măcar la urechea fratelui meu. Cred că ne înțelegem. Suntem oameni făcuți unul pentru altul!...

David scoase ceasornicul din buzunar, și'și aduse aminte de întâlnirea plănuită!

— Poftim! îmi pierd vremea! La revedere!

Strânse călduros mâna comisarului și plecă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?idt=901-1932

Pe câud săpunarul sta de vorbă cu David, în casa Weiss, Berta se află în bucătărie. Intre nouă şi zece, dimineaţa, era şi ea gospodină. Cu mânuşi în mână, lungi până în coate, cerceta zarzavaturile, carnea, vasele, şi orânduia masa dela prânz şi cina.

Ea nu auzise nimic din toată cearta şi destăinuirea.

De pe masa pe care se întinsese, ca o broască lovită în cap, Solomon, numai nervi şi auz, reuşise să se deslipească şi să se razime de speteaza scaunului. El auzise uşa antreului închizându-se şi, după aceia îndată, paşi şi glasuri trecând din curte pe drum.

Uşurat mai întâi, liniştit oarecum, ca şi cum cele auzite fugeau din mintea şi din inima lui, circulau ca sângele, după un sfert de oră se trezi ca dintr'o toropeală, şi omul ciuli urechile să asculte. Era tăcere în juru'i, negreşit. Dar cele ascultate, cu atâta încordare, erau acum ca nişte degete care ar lovi în clapele unui pian, svonind gânduri şi durere dintr'odată.

Vinovatul cugetă. Nu putea să gândească limpede ru că prea multe gânduri îl năvăleau,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

gânduri hlupave ca lupii. Dar chiar printre acestea, speranţele îşi făceau loc. David ştiea. David poate că avea să-l scape. Ce bine făcuse că'l ţinuse în casa lui! Ah! dar dacă toată lumea află? De unde să afle? Din gazete? Dar frate-său nu era gazetar?... Prieten cu toţi... Şi unde se dusese David cu nemernicul acela? La secţie? Cine ştie?

Solomon nu avea putere să judece îndelung. Fusese lovit adânc. Simţea că ameţeşte, că trece printr'o negură. Rău aşezat, simţi că alunecă de pe scaun. Încercă să se scoale. Se ridică, se împleteci şi căzu pe scânduri. Nu se înspăimântă de căderea lui, nu se răni.

«De ce n'aş sta aşa?» îşi zise el, şi leşină, atât eră de slăbit.

După câtăva vreme se desmeteci. Se sculă drept în picioare. Abia după ce se ridicase de pe jos, se miră că şezuse lat pe scânduri şi că nimeni nu-l găsise aşa. Se bucură oarecum că slăbiciunea lui are să rămână taină. Dar îndată îşi aduse aminte de toate cele petrecute. Sleit de puteri, dintr'o dată, se ţinu cu mânile de raftul bibliotecii, clătinat de valurile propriei lui cugetări.

In starea aceasta îl găsi servitoarea, venită să şteargă praful în camera de dormit a «domnului».

— Coniţă! Coniţă! domnul e mai mort! alergă servitoarea, ţipând prin odăi.

Spăimântată, Berta veni val vârtej în fosta ei cameră de dormit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir 1931-1932

Gâfâia şi sânul ei mare se sbătea ca un epure viu sub bluza subţire.

— Ce e, dragă? Ce ai, Solomon? Vai de mine! ţipa nevasta.

Berta era disperată, lacrimi mari jucau strălucitoare pe genele ei lungi şi cădeau pe pieptu'i uriaş. In clipele acelea îşi iubea bărbatul.

Silindu-se să'şi privească soţia, faţa lui Solomon se încreţi ca un pergament boţit, într'o strâmbătură ce voia să fie zâmbet.

— Sunt bolnav... îngăimă el.

Pentrucă tot mai avea glas, femeia se mai linişti.

— Cum m'am speriat de tare! rosti ea. Nebuna asta a venit să'mi spuie că mori!... Eşti bolnav... se vede că ţi-e tare rău... Să'ţi facă patul. Dacă vrei, vino să stai în odaia mea de culcare. Aici e prea aproape de stradă, e sgomot, şi eşti departe de mine.

Câteva mici lacrămi arseră ochii înfundaţi în cap ai bolnavului. Luat de subţiori, de nevastă-sa şi de slugă, fu întins în pat.

Peste un ceas, lăsat singur, ca să se odihnească, rabinul dormea şi aiură.

Din timp în timp, Berta deschidea larg uşa, ca să poată intră, se apropia de bolnav, şi asculta borboroseala, cuvintele ciudate şi'i ţinea mâna lung pe frunte.

Berta era în camera bolnavului, când uşa din antreu se auzi ca'n vis, deschizându-se. Venise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

David. Ingrijorată că sgomotul paşilor lui, atât de bine cunoscuţi ei, l-ar putea trezi pe Solomon, nevasta eşi repede, pe vârful picioarelor.

— Sâât! încet! făcu Berta.

— E bolnav? întrebă David. Ii e tare rău?

Mirată, Berta şueră:

— De unde ştii? Ai ştiut de azi dimineaţă?

Cu degetul pe buze, ca să fie îndreptăţit şi el să tacă, să se gândească ce trebue să răspundă, David trecu în altă odae, urmat de femee.

— Cum s'a îmbolnăvit? întrebă David.

— Văd că tu ştii înaintea mea!

David se întrebase venind spre casă, dacă făcea bine să destăinuiască taina streină, greşala care putea să stea la nevoe faţă în faţă cu păcatul lor şi să privească în el ca într'o oglindă.

Taina nici nu era nouă. Ea fusese destăinuită odinioară, într'o scrisoare anonimă, şi ei nu'i daseră crezământ. Acum se adeverea. Atâta drept şi interes cât avea el s'o ştie şi s'o păstreze, sau s'o întrebuinţeze, avea şi Berta.

David nu se putu împotrivi imboldului omenesc de spovedanie.

— Ţi-aduci aminte, Berto dragă, de scrisorile acelea anonime? întrebă el, oftând şi vesel tot de odată. Ei bine, şi scrisoarea primită de noi era adevărată! Solomon, prea curatul rabin Weiss, are o fată, astăzi de cincisprezece ani! O fată care tocmai trage să moară, nenorocita!

«Toate astea le-am aflat azi dimineaţă, dela un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1901-1932

om care a fost chiar aici în casă. Vream să plec şi m'a oprit în uşa antreului. Imi vorbea mie, mă lua pe mine drept rabinul. Şi Solomon, din odaia lui, auzea! Pricepi? De asta e bolnav!

Berta se aşeză pe un scaun, buimăcită. David îi aruncase prea multe fapte dintr'odată în spirit.

— Spune-mi, te rog, dela început! Cum a fost... A venit un om...

Gazetarul istorisi în toate amănuntele, scena petrecută între el şi săpunar. Destăinui toate gândurile ce-l cutreeraseră, până şi curiozitatea ce-l împinsese să deschidă uşa bibliotecii, ca să'şi vadă fratele, să-i citească pe frunte adevărul. David desfăşură şi planul plăsmuit pentru înăbuşirea scandalului.

— Dar pentru fata aia, David, ar trebui să facem ceva! izbucni femeia. Acum când ştim că este a lui Solomon, o putem lăsa să moară aşa, în mizerie, fără doctor, fără doctorii poate?

— Poate că n'are nici ce mânca! spuse David.

— Adică Solomon, tatăl ei, o poate lăsa? Aşa câine de om să fie un rabin? Nu, nu din răutate!... înţeleg! El poate muri din lovitura asta... Poate nici nu ştia că are o fată. Dar nu e în stare să facă ceva pentru ea?... E fricos şi e bleg! se scutură femeia. Dar o poate lăsa?

— L-ai văzut ce fărâmat e? Are să se ducă şi el după ea, e foarte posibil! Solomon are suflet! Dar ce vreai să facă? Gândeşte-te la situaţia lui! E rabin! e rabin! Vreai să-l afle lumea? Crezi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdo1901-1932

că numai el s'ar face de râs? Toată ovreimea din țară ar suferi de pe urma nebuniei lui. Așa e totdeauna: greșeala celui mai mic jidănaș, se revarsă peste toată națiia noastră. Și ce greșeală e asta, a lui Solomon? Și gândește-te că e rabin!

Inima femeiască nu se dădu ușor bătută de interese.

— Ești dator tu, David, să faci ceva pentru copilul acela! Are să vă bată Dumnezeu! O să mai dorm eu liniștită? O asemenea infamie ți-o plătește chiar sufletul tău!

Induioșat și el, iubind în Berta, de astă dată și bunătatea ei, David răspunse:

— Mi se rupe și mie inima, dar nu pot nimic! Ceia ce-ar fi de făcut, trece peste puterile noastre. Ce-ar fi de făcut? O faptă măreață, dar nebunească! Să dai totul pe față, adică și legătura noastră. Tu să divorțezi și să te măriți cu mine, iar el, Solomon, să-și înfieze copila. Te 'ntreb: se poate așa ceva? Nu putem face nimic, draga mea! Ajunge să bagi în mașina asta o unghie, ca numai decât să intre în ea Solomon, cu cap cu tot, și după el tot neamul. Gândește-te și tu: de-oparte, o fată bolnavă, pe care poate n'o mai pot scăpa toți doctorii, și de alta toată națiunea ovreiască! Judecă cuminte! Și încă ceva, până acuma nici nu știm bine dacă am scăpat. Afacerea e pe mâna comisarului. Comisarul ce-o să facă? O să-l ție pe săpunar cel mult trei zile la arest, și are să-i dea drumul. Suntem noi siguri,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că omul acela, bătut, nedreptăţit, are să tacă? O singură nădejde am. Ah! mi-e groază şi scârbă de mine, că am asemenea speranţă! Intâmplarea însă vrea aşa. Fata poate muri astăzi, poate mâine, poate poimâine.... Dacă ea piere, săpunarul n'are încotro, trebue să tacă. El ţipă în numele fetei. Faţă de el n'avem nici o îndatorire, când dovada cea mare lipseşte!

Spăimântată de cele ce auzise, Berta şuieră:

— David, te rog, de astăzi să nu te mai culci cu mine! Mi-e frică de tine: Eşti mai rău ca un tâlhar!

Femeia începu să plângă şi să suspine. Ascultându-l pe David, trecuse mai întâi printr'o groază mistică, gândindu-se la păcatul ei; apoi, îi trecuse pe dinainte imagina propriului său trup culcat alături de omul care judeca atât de rece, şi se înspăimântase. In sfârşit mila o covârşise, când servitoarea casei se strecură în cameră, cu un aer de ocazie:

— Coniţă, am trecut pe la odaia domnului, te chiamă.

Chiar în ziua aceia, David întrebase prin telefon pe comisar, cum îl chiamă şi unde locueşte săpunarul. Comisarul îi dase adresa cerută şi adăogase, că este încredinţat că săpunarului i-a trecut pofta de-a mai face pe nebunul, şi că îl va mai ţine încă o zi două închis.

David luase o trăsură, trecuse pe la casa săpunarului şi întrebase pe un vecin, cine stă alături.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu aflase mai nimic trebuincios. El ar fi dorît grozav s'o vadă pe nepoată-sa, — fără nicio ţintă, din curiozitate. Se temea că Anica îl va cunoaşte, altminteri ar fi intrat în casă, întrebând de cine ştie cine.

Din vecini aflase doar că fata, picată din străinătate în casa săpunarului, pe semne fiică vitregă a nevesti-si, trăgea să moară.

«Venită din străinătate? în locuinţa asta?». Iscoditorul nu pricepea nimic şi nu se trudea să afle.

David se hotărâse să treacă zilnic pe-acolo, în trăsură închisă, până va vedea semne deslușite că e un mort în casă, sau să'şi zărească nepoata. Simţea nevoe s'o vadă, sau să priceapă că n'o mai poate vedea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Anica nici odată nu se putuse împotri voilor bărbatului ei. Ceia ce-i trăznea prin cap lui Andrei, se făcea faptă, fără nici o schimbare şi fără şovăire.

Când săpunarul a spus că se va duce, chiar a doua zi, să dea ochii cu tatăl Firei, Anica se împotrivise în felul ei. Mai multă putere ea nu putea pune. Se împotrivise aşa dar.

Ca să nu le dea casă şi masă gândurilor, nesuferite ei totdeauna, Anica, în aşteptarea bărbatului, se apucase de spălat rufele din casă. Cu Fira n'avea ce vorbi ; fetiţa nici nu fusese înştiinţată de hotărârea săpunarului, precum nici nu i se pomenise de tată-său adevărat.

Soarele se urcase la zenit, şi omul Anichii nu se arăta. Se mai întâmpla să nu vie la prânz, cine ştie pe unde răznit cu vânzarea mărfii. El nu se grăbea, de altfel, s'o lămurească asupra isprăvilor lui. Ba chiar i se părea Anichii că era şi în firea lui s'o fiarbă puţin. De-aceia, nevasta aştepta cu răbdare, fără mult caer la torsul gândurilor.

Foarte îngrijorată de bărbatu-său nu era Anica. Avea în judecata şi în cuvântul lui o încredere

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

surdă. Şi-apoi ce-i putea face rabinul, un biet om, ba şi cu frica în sân, ca un vinovat ce era!

Se temea femeia să nu i se facă silă lui Andrei de ea, fie din pricina aceluia care o cunoscuse fecioară şi-i semănase un copil, fie pentrucă încercarea de-a'l face pe rabin să stea cu el de vorbă, nu reuşea.

Mai presus de temerile acestea, Anica era ostenită şi biruită în inima ei de mamă cu slabe puteri.

Chiar în noaptea abia trecută, şi ea şi Andrei se deşteptaseră, aprinseseră lampa, crezând că Fira trage să moară. Muma pregătise pe furiş făclia de ceară, ca s'o pună în mâna fiică-si, la despărţirea sufletului de trup.

Nu numai ea, Anica, plânsese, dar şi Andrei, om aspru, străin de făptura ce-i căzuse pe cap, îşi îngropase la o vreme văzul în palme.

Tocmai din pricina duioşici ce-i trecuse prin inimă, săpunarul nu-şi putuse înfrână mânia şi o lăsase turbure să sară, fără cercetări şi fără multă socoteală, asupra crezutului rabin.

El n'ar fi fost mai cutezător, dacă l'ar fi îmboldit numai interesul lui, de om sărac, sătul oarecum să hrănească o gură streină, — din potrivă! Se răsvrătise omul împotriva nesuferitei şi nedreptei morţi, care sugrumă nevăzută, încet, făptura de cincisprezece ani, aruncată pe lume de un rabin.

Se înoptase, Anica aprinsese lampa şi Andrei nu mai venea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?idm_901=922

«L'or fi închis la poliție», trecea prin mintea femeii.

— Nu vrei să îmbuci ceva? se întorcea ea, cu alte gânduri, către fie-sa.

«Am lapte dulce...»

— De ce n'o fi venind... tata? întrebă Fira.

Pentru întâia oară rostea ea, cu privire la săpunar, vorba asta: «tată!»

Anica se înduioșe adânc, la auzul ei și, ca să n'o pridideascâ plânsul care i se îmbulzea năvalnic în piept, sări dela căpătâiul patului și deschise ușa.

Pe prispa colibei, jumătatea de mumă, femeia obidită, plânse mult, pe când stelele cerului, tot mai multe, cădeau parcă în șiruri de lacrămi din sfânta lor vecinicie, printre genele ei ude.

In tăcerea largă din juru-i, Anica tresări auzind în casă o tuse spartă. Ea intră pe dată în bordeiul negru prin unghere, luminat galben, sfios.

Fira, năduşită, cu şuviţe de păr lipite de tâmple pe frunte, își căuta muma cu ochii în licărire de candelă înfundată în firidă.

«Se stinge! se duce!» cugetă muma.

A doua zi însă, Fira parcă se înviorase. Lupta din pieptul ei se astâmpărase, așa că, mânile și fața ei, străvezii, odihneau liniștit. Ai fi crezut că un somn bun are să pună pe fața bolnavei o floare de nădejde.

Andrei tot nu venise. Anica sta mâhnită, când în mijlocul odăei scunde, când rezemată de păli-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/ramuri1901-1932

mar, privind departe drumul, gândind în sfârşit, cu toată încordarea de care era în stare, la mare nevoe.

I-ar fi priit mai mult fiinţei acesteia, miloase, harnică cu braţele, să alerge în zece locuri, să deretice un grajd de zece cai, decât să stea bătută de gânduri. Ar fi voit să se îndrepte încotro-va şi şi nu ştia unde. Ea era sigură că rabinul, care nu era proprietar, se mutase în cei cincisprezece ani, de când ea eşise din slujba gospodăriei lui. Gândul că Andrei va fi părăsit-o, stăruia. Nu era căsătorit cu ea. Şi ce-avea să se facă, se întreba ea, fără sprijinul lui.

In cele din urmă, femeea se hotărâ să aştepte până pe înserat şi, dacă Andrei tot nu venea, să se ducă să întrebe din gardist în gardist, de bărbatu-său.

Ziua trecu cu greu. Femeia îngrijorată nu-şi găsea locul şi nici nu putea plecà să-şi caute de lucru, ca să-şi învălmăşească cugetul în treburi, din pricina bolnavei, cu toată înfăţişarea acesteia, liniştită.

Pe când primele stele scăpărau sfielnic în bolta seninului, Anica, cutreerată de un fior de frică, aprinse lampa. Se simţea părăsită şi netrebnică. In văzduhul buhav al odăii, trecu ca o părere, ca un glas necunoscut gazdei, rugămintea:

— Mi-e sete!

— Mi-ai cerut apă? întrebă Anica, tresărind. Aşa de încet ai vorbit!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Uitându-şi spaima, muma se repezi pe uşe şi aduse numai decât o bărdacă plină. Bolnava se ridică în coate.

O năduşeală fierbinte, repede răcită, scăldase tot trupul Firei, în silinţa ce-o cheltuia de a sta în coate. Ar fi dorit să nu i se mai dea apă şi să se lungească îndată, cu capul pe perne. Dar ceruse apă, maică-sa i-o adusese şi-i ducea la buze ulcica de lut.

Fata mai făcu o sforţare, neînchipuit de mare, ca să bea. Ca şi cum apa turnată pe gâtlej i-ar fi eşit îndată prin piele, copila asuda, trecea iar prin fierbinţeală şi frig. După câteva înghiţituri se înecă, tuşi din fundul pieptului, căscă ochii mari şi se lăsă pe spate.

Dar numai decât, cu încă o risipire de puteri, cu un troznet de încheeturi, se sculă pe jumătate în pat, îşi zbătu mânile ei subţiri ca fusele, deasupra plapomei şi, cu palmele ei mici, ca atârnate, fără glas, prin semne: ceru ceva.

Anica trase ligheanul de tinichea şi-l puse pe genunchii Firei. Sânge mult umpluse gura bolnavei, trebuia să-l verse. Abia avusese vreme fata să-i arunce mă-si o privire rugătoare: să nu se uite la mizeria ei, sau s'o erte.

Muşcându-şi buzele, să şi-le taie, Anica apucase în palmele ei aspre, capul ud de năduşeală al fetei, şi-l strângea cu strângerea de cleşte în care i se sdrobea inima de milă. Umbra Anichii acoperea ca o manta şi capul Firei şi ligheanul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

— «De nu s'ar răsturna ligheanul pe pat!» țâșni prin mintea Anichii.

Ocrotită de mâna dreaptă a maică-si, Fira se culcă iarăș. I se părea ci că e ușoară, ca și cum era golită de toate măruntaiele, c'ar sbura dacă ar sufla-o vântul. Numai capul i se părea greu. O cută a hainei o supăra sub un șold. Voi să se miște tânăra de cincisprezece ani, și gemu de durere. N'ar fi putut spune din care parte a trupului pornia durerea și unde se oprea. Gemu. Coatele-i ascuțite voiră să se înalțe a desnădejde. Se ridicară de-o palmă.

Pleoapele, ca de foiță, se bătură de câteva ori greoi, printre buze trecu o încercare de cuvânt. Anica aprinse făclia de ceară. Fira ridică de astădată și coate și palme, ca să le lase să cadă pentru totdeauna. Anica o pipăi, se răcise.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromanului.ro/index 1901 1932

In arestul secției, bătut, umilit, lui Andrei îi trecuse prin minte să-și părăsească nevasta și să nici nu mai dea pe acasă. Toată vina sbuciumărilor și a suferințelor lui, dela Anica i se trăgeau.

Totuș, când a treia zi i se dete drumul, săpunarul veni întins spre casă. Pe toți cei care întâmplător îl priveau, omul năpăstuit îi fulgera cu plumbul topit în sufletul lui.

Înțelesese însă bine, că nici odată nu va putea să-și plătească batjocura îndurată, dar pentrucă fusese închis atâtea ceasuri lungi, și pentrucă desnădăjduise de libertatea lui, acum când se găsea slobod pe străzile Bucureștilor, omul se înveselise oarecum. Ziua era de tot frumoasă: nici praf, nici noroi, nici zăduf.

Când își zări bordeiul, Andrei se înduioșe. La urma urmei, chiar Anica cu ce era ea vinovată? Dar fetița aceia, prăpădită de boală? se întrebă omul.

«Adică de ce sunt ferestrele deschise? se miră el, tot apropiindu-se de colibă. Astăzi este a treia zi, de când n'am venit pe-acasă!...»

Andrei pășea mai grăbit și căută să pătrundă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu ochii încăperea atât de cunoscută lui. In sfârşit zări o văpae de lumânare; mai mult o ghici.

«Săracul copil! Oropsit!...»

Şi săpunarul uită de toată mânia, ca şi de veselia că e slobod şi că poate să intre în casa lui.

Anica ridică mânile la cer, dar tăcu, când văzu că omul aşteptat cu îngrijorare, cu capul în jos, cu pălăria în mână, plângând, se apropie de moartă, ca să-i sărute mâna, — ca şi cum nimic nu se petrecuse cu el.

Dintr'un ungher al odăii, o babă gheboasă, cu mâna la gură, se desprinse din umbră şi eşi pe uşa deschisă ori cui.

Rămaşi singuri, soţii plânseră tihnit, în tăcere adâncă.

Intr'un târziu, cu ochii uscaţi, cu desăvârşire potolit, Andrei întrebă:

— Şi cum s'a stins, mititica?

— A fost amarnic! murmură femeia.

Omul nu mai ceru nimic. Ca nişte icoane şterse trecură pe dinaintea lui: scena avută cu rabinul, drumul până la secţie, bătaia şi amarul îndurat.

— Ştii ce-a spus înainte de a muri? vorbi muma cu glas mare. N'ai să mă crezi! Eram îngrijată, vedeam că nu mai vii, şi ea de colo: «De ce n'o fi venind tata?»

— O, mititica! isbucni săpunarul şi un hohot de plâns umplu odaia strâmtă, pe când văpăile făcliilor se sbuciumau parcă.

Omul bătut, năpăstuit, îşi simţi otrăvita lui inimă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaliterara.ro/ndr/1901_1932

ca îmbăiată în lapte cald, în milă și în dragoste pentru copila moartă.

El nu se putea răzbuna bărbătește, și-l răsplătea ea, fetița oropsită!

— Azi dimineață, începu femeia, pe când Andrei încă plângea, a trecut pe aicea o trăsură. Ținea coșul ridicat. Era un domn în ea, care se uita cu tot dinadinsul în casă. Poate unde o fi văzut făclii...

Andrei tresări și întrebă:

— Și tu nu l'ai cunoscut? Trebue să fi fost... (și el arătă cu mâna spre moartă) tată-său, rabinul!...

— Nu era el, zise femeia, deși nu l'am văzut de-atâta vreme... Semăna mai mult cu frate-său... Poate frate-său să fi fost...

Săpunarul oftă și dădu din umeri. Își luase gândul răzbunării.

FINE

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932